

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1924.

Första kammaren.

Nr 24.

Lördagen den 29 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 22 och den 24 innevarande månad.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 29 och 30 samt bevillningsutskottets betänkanden nr 21 och 22.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1925 års taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt samt till bevillning av inkomst m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 20, i anledning av väckta motioner om rätt för rederiaktiebolag att i vissa fall återbekomma erlagda skattebelopp.

*Om skatte-
restitution till
vissa rederi-
bolag.*

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, väckta den ena i första kammaren, nr 84, av herr *Borell* och den andra i andra kammaren, nr 149, av herr *Lithander* hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att sådana rederiaktiebolag, som taxerats för vinst genom försäljning av fartyg, som vid försäljningen varit i deras ägo mera än fem år, skulle förklaras berättigade att återbekomma samtliga av dem på grund av sådan taxering till statsverket utbetalade skattebelopp jämte fem procents ränta därå från betalningsdagen.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt, att ifrågakvarande motioner I: 84 av herr *Borell* och II: 149 av herr *Lithander*, om rätt för rederiaktiebolag att i vissa fall återbekomma erlagda skattebelopp, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrarna *Boman* och *Lithander*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr *Borell*: Herr greve och talman, mina herrar! Såsom i föreliggande utskottsutlåtande angives lämnade 1910 års skattelagstiftning inga bestämda regler till ledning för avgörandet, när en avyttring skulle anses såsom yrkesmässig och när den skulle anses såsom tillfällig. Som bekant är varje vinst, som uppkommit på en yrkesmässig avyttring, beskattningsbar, under det att vinst, uppkommen av tillfällig avyttring eller så kallad realisationsvinst, är

Om skatte-
restitution till
vissa rederi-
bolag.
(Forts.)

beskattningsbar, endast då den avyttrade egendomen förvärvats genom köp eller byte och varit i avyttrarens ägo mindre än 10 år, när det gäller fast egendom, och mindre än 5 år, när det gäller lös egendom.

Under de första åren av de nya skattelagarnas tillvaro torde bestämmelserna beträffande beskattning av avyttringsvinst undantagslöst ha tillämpats så, att vinst, uppkommen vid avyttring av egendom, som avyttraren haft i sin ägo mer än 10 respektive 5 år beskattats, endast för såvitt det avyttrade utgjordes av varor i rörelseidkares rörelse eller av sådana föremål som han själv tillverkade. Emellertid bröts denna praxis genom ett utslag av regeringsrätten av år 1919. Det förlåg då fråga om, huruvida ett rederi, som icke drev handel med fartyg, utan endast rederinäring, borde beskattas för vinst, som uppkommit vid försäljning av fartyg, som rederiet haft mer än 5 år i sin ägo. De underordnade beskattningsmyndigheterna hade med tillämpning av den tidigare rättspraxis förklarat, att sådan skatteplikt icke förelåg. Men regeringsrätten slog in på en annan bog och förklarade, att denna vinst vore att jämställa med vinst av rörelse, oaktat det konstaterats, att rederiet i fråga icke drev handel med fartyg, och att således det avyttrade icke var föremål för ifrågavarande rederis rörelse.

Sedan denna praxis börjat tillämpas av regeringsrätten, tillämpades den i fortsättningen givetvis även av de underordnade skattemyndigheterna, och åtskilliga rederiföretag hava blivit beskattade för dylik vinst, som förut betraktats skattefri såsom varande realisationsvinst. Emellertid torde i allmänhet hava ansetts, att denna praxis icke stod i överensstämmelse med grunderna för skattelagstifningen och att en fortsättning med denna rättstillämpning skulle medföra rätt så äventyrliga konsekvenser. Till följd därav kom vid 1921 års riksdag en proposition från Kungl. Maj:t, som avsåg att i skattelagstifningen införa sådana förtydligande bestämmelser, att det skulle vara alldeles klart, att vinst vid försäljning av föremål, som icke inginge i vederbörandes rörelse eller av honom tillverkats, icke skulle vara beskattningsbar, om vederbörande avyttrare innehåft föremålet i fråga minst 5 resp. 10 år. Härigenom betonades alltså, att den praxis som tidigare tillämpats i detta hänseende var den, som stod i överensstämmelse med grunderna för den gällande lagstiftningen.

När denna proposition kom till riksdagen, förklarade bevillningsutskottet i sitt utlåtande över densamma, att utskottet i likhet med departementschefen och de hörda vederbörande funne det vara av behovet påkallat, att skattelagarna förtydligades i föreslagen riktning. Redan den under senare år framvuxna rättspraxis hade nödvändiggjort åtgärder i sådant syfte. Mot vad sålunda föreslagits hade utskottet alltså icke något att i sak erinra. De föreslagna bestämmelserna syntes utskottet på ett klagörande sätt framhäva lagens mening. Då de, frånsett viss detalj, icke innebure någon saklig förändring utan endast ett förtydligande av dithörande författningar borde därav, enligt utskottets mening, följa, att bestämmelserna utan vidare finge återverkande kraft i så måtto, att de blevo beaktade vid varje efter deras promulgerande följande rättstillämpning. Detta utskottets beslut bifölls på båda kamrarna, och förordning i ämnet utfärdades på sommaren 1921, och därefter återgick man till den ursprungliga rättstillämpningen uti ifrågavarande hänseende.

Det bör ju icke förvåna, att personer och företag, som drabbats av den strängare tolkningen, kände sig rätt så illa berörda. Det hade inträffat sådana fall, att, under fullkomligt liknande omständigheter, under samma år till och med samma personer blevo helt olika behandlade i skattehänseende. Och det var också naturligt, att vederbörande sökte en utväg för att om möjligt få någon ändring till stånd i dylika fall. Den utväg man då försökte var att få resning i ett skattemål, där den nya strängare rättspraxis hade tillämpats.

Denna resningsansökan kunde naturligtvis icke bifallas, ty därför erfordrades, att nya faktiska förhållanden skulle föreligga. Det förefanns ju icke några sådana, och följden blev naturligtvis, att regeringsrätten förklarade, att resningsansökan icke kunde bifallas.

*Om skatte-
restitution till
vissa rederi-
bolag.
(Forts.)*

Ett närmare angivande av de skäl, som föranlett honom att avslå resningsansökan, gjordes av en utav regeringsrättens ledamöter, som därvid anförde följande: »Efter min uppfattning kräva rättvisa och billighet, att den förändring, som genom förordningen den 7 juli 1921 om ändring i vissa delar av förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt beträffande beskattning av vinst för rederi genom försäljning av fartyg, erhåller tillämpning jämväl å beskattning av sådan vinst, som före förordningens ikraftträdande skett enligt andra grunder än de sålunda i förordningen angivna. I enlighet med vederbörande utskotts av riksdagen biträdda uttalande har även nämnda förändring givits retroaktiv tillämpning i sådana beskattningsmål, som vid förordningens ikraftträdande varit på myndigheternas prövning beroende. Man synes emellertid ej kunna stanna därvid, utan bör jämväl i de fall, då vid nämnda tidpunkt lagkraftvunnet beslut i enlighet med tidigare tolkning förelegat, rättelse ske. Om riksdagens uttalande därutinnan varit tydligt, hade efter min uppfattning hinder ej förelegat för regeringsrätten att jämlikt 31 kapitlet 3 § rättegångsbalken i dess nuvarande lydelse medgiva återbrytande av dom i mål av förevarande art, men då tvekan kan råda, om åt vederbörande utskotts av riksdagen biträdda uttalanden kan givas sådan tolkning, synes mig lämpligare, att frågan blir föremål för särskilt beslut av riksdagen, varigenom även den fördelen vinnes, att ett flertal ansökningar om återbrytande av dom ej behöver förekomma.»

Nu har motion av mig väckts i detta ämne för att få frågan underkastad riksdagens prövning. Det förefaller mig alldeles uppenbart, att den materiella rätten talar till förmån för de personer, som ha blivit beskattade på hårdare sätt, icke på grund av att en ny lagstiftning kommit till stånd, utan därför att samma lagstiftning, som gällde både före och efter riksdagens beslut 1921, tillämpats på olika sätt, före 1921 på ett sätt, vilket riksdagen — det kan man icke komma ifrån — förklarat icke stå i överensstämmelse med författningens grund och mening.

Nu svarar utskottet, att ett beslut i den riktning, som jag har föreslagit, skulle kunna medföra ganska vittgående konsekvenser och att det icke blott vore rederiaktiebolag, som hade drabbats av denna rättstillämpning, utan även andra företag. Det är naturligt, att sådana konsekvenser kunna uppkomma. Det är helt naturligt, att om riksdagen bifaller motionen, skulle även andra än rederiaktiebolag, som drabbats av denna lagtolkning, komma fram med anspråk, som i sådant fall icke skulle kunna tillbakavisas, och frågan är, huruvida man skall taga dessa konsekvenser eller icke. Dessa företag hava naturligtvis samma materiella rätt som de bolag, vilka den nuvarande framställningen gäller. I sak skulle ett bifall till motionen icke innebära något annat än en återbetalning på samma sätt, som återbetalning sker till följd av ändring av utslag i beskattningsmål. I formellt avseende föreligger dock en betydande skillnad, då i senare fallet återbetalningen grundar sig på i laga ordning fastställda beslut. Och jag förstår mycket väl, att om man överhuvud skulle godkänna denna princip, finge man nog lov att på något sätt anordna en prövning av inkomna ansökningar om återbetalning för att avgöra om återbetalning i det särskilda fallet skulle ske.

Såsom saken nu ligger har jag ingen anledning att gå in på, huru sistnämnda fråga skulle kunna lösas. Hade utskottet i princip biträtt min uppfattning, förmodar jag, att utskottet självt gjort förslag i sådan riktning.

Utskottet säger nu, att av de elva bolag, vilkas mål behandlats av regeringsrätten och där blivit bedömda efter den strängare rättstillämpningen, icke mindre

Om skatte-
restitution till
vissa rederi-
bolag.
(Forts.)

än nio stycken upplösts och likviderat samt att de två återstående bolagen under krigsåren försålt alla dem tillhörande fartyg och först under åren 1920—1921, sedan tonnagepriset nedgått, anskaffat fartyg till ersättning av de försålda. Detta inverkar enligt min mening icke i sak på frågans avgörande. Skulle den omständigheten kunna inverka därhän, att den återbetalning, som staten skulle få vidkännas, i händelse motionen bifölles, skulle bliva mindre, så skulle det snarare vara en anledning att tillstyrka motionen än att avstyrka den. Jag för min del har icke avsett några vissa bolag, vilkas mål behandlats av regeringsrätten, utan alla bolag, som varit föremål för den strängare lagtillämpningen, fastän jag för närvarande inskränkt mig till rederiaktiebolagen, som hårdast drabbats av lagtillämpningen.

Såsom saken nu ligger, och då jag förstår, att det icke föreligger någon möjlighet för ett bifall till motionen, skall jag inskränka mig till att yrka bifall till densamma.

Herr Nilsson, Gustaf: Herr talman, mina herrar! Då den föregående talaren ej framställde något yrkande, skulle jag kanske icke behöva upptaga kammarens tid. Emellertid vill jag säga ett par ord.

Jag vill då meddela, att när denna fråga behandlades av bevillningsutskottet vid 1921 års riksdag, rådde det inom utskottet mycket stor tvekan, huruvida man skulle tillämpa den nya lagen i de fall, som icke vore avgjorda i högsta instansen. Och det var till och med en utskottsledamot, som i en avgiven reservation påyrkade motsatsen och även här i kammaren talade för sin mening. Inom bevillningsutskottet ansåg man sig kunna gå därhän, att man medgav, att den nya ordningen skulle kunna tillämpas i alla de fall, där målen icke blivit avgjorda i högsta instansen, när lagen utfärdades, men att gå så långt som motionären sätter i fråga var onaturligt och omöjligt.

Om nu den grundsats motionären talar för vore riktig, finge man naturligtvis gå en annan väg; då måste man hos riksdagen begära ett särskilt anslag och ur billighets- eller andra synpunkter bevilja dem, som betalat skatt efter den gamla grunden, viss ersättning. Det är omöjligt att tänka sig, att riksdagen skulle besluta, att de mål, som redan vore avgjorda enligt den förordning, som var gällande före 1921, skulle ånyo upptagas till prövning i de olika instanserna och prövas efter en ny lagtolkning, som icke gällde, då målen förut blivit avgjorda. Det blir här alltid till sist fråga om billighetssynpunkten, huruvida ersättning skulle utgå åt dessa rederibolag eller ej; och det är därför som den sista synpunkten framkommit i utskottets betänkande, att billighetsskäl icke kunna anses tala för att ersättning beviljas, då av de rederiföretag, som enligt motionärens yrkande skulle få ersättning för beskattning, icke mindre än nio likviderat och sålt sina fartyg och gjort slut på sin verksamhet. Beviljande från statens sida till dessa företags delägare av sådan ersättning, sedan företagen upphört med sin verksamhet på området, kan ur billighetssynpunkt icke komma i fråga. Vad beträffar de återstående två företag, som sålt sina fartyg på den tid, då tonnaget stod högt i pris, och sedermera under 1922 inköpt nya fartyg, då tonnaget gått ned till normala pris, kan man ju icke säga, att billighetssynpunkten tala för utgående av ersättning i dessa fall.

Med hänsyn härtill har utskottet avstyrkt bifall till motionen, och jag ber att med återopande av dessa skäl få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Boman: Herr greve och talman! Då jag antecknat mig såsom reservant vid bevillningsutskottets förevarande utlåtande, har jag gjort det därför, att jag har den övertygelsen, att motionären har rätt, då han säger, att vissa företag blivit oskäligt behandlade i skattehänseende. Det var ju så, att när riksdagen ändrade skattelagstiftningen i denna detalj, gällde bestämmelserna re-

troaktivt för alla sådana mål, som ännu voro under prövning och vilade i högre instans. Men däremot skipades ingen rättvisa mot alla dem, som då hade sina mål avgjorda i lägre instans, men icke gått till högre, därför att de fått den upplysningen, att, såsom lagen tolkades, de genom att vädja icke kunde vinna något. Härigenom har det skett materiell orättvisa mot dessa senare. Jag medger gärna, att de svårigheter, som den talare, vilken här förde bevillningsutskottets talan, nyss påpekade, verkligen existera, men den materiella rätten är enligt min uppfattning på motionärens sida, och därför har jag antecknat min reservation.

*Om skatte-
restitution till
vissa rederi-
bolag.
(Forts.)*

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande betänkandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion i andra kammaren, nr 183, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upphörande av den nyttjanderätt Åkers styckebruk hittills ägt till begagnande av den mot rekognition anslagna allmänningsskogen.

*Om
upphävande
av Åkers
styckebruks
rätt till viss
rekognitionsskog.*

Med föranledande av en inom andra kammaren av herr *Johansson* i Uppmälby m. fl. väckt motion, nr 183, hade nämnda kammare på hemställan av sitt fjärde tillfälliga utskott för sin del beslutit, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning, huruvida och på vilka villkor den nyttjanderätt, Åkers styckebruk hittills ägt till begagnande av den mot rekognition anslagna allmänningsskogen, skulle kunna upphöra, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Detta beslut hade delgivits första kammaren, som hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott, vilket i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att första kammaren icke måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Reservationer hade anmälts

1) av herrar *Almkvist* och *Franzén*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att första kammaren måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut, samt

2) av herr *Winberg*, som dock ej antytt sin mening.

Herr Almkvist: Herr greve och talman, mina herrar! Då jag vid utskottets utlåtande rörande detta ärende fogat en reservation, ber jag att för några ögonblick få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk.

Detta ärende har förut varit föremål för riksdagens behandling, i det att vid 1921 års riksdag herr *Johansson* i Uppmälby hemställde, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning rörande upphörandet av nyttjanderätten till de mot rekognition anslagna skogar, som Åkers styckebruk ägt till begagna. Andra kammaren biföll framställningen, men första kammaren avlog densamma med 65 röster mot 40. I nu föreliggande motion hemställer samma motionär om utredning, huruvida och på vilka villkor upphörande av ifrågavarande nyttjanderätt skall kunna äga rum och om framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen kan föranleda. Andra kammaren har godkänt även detta förslag, och ärendet föreligger nu till första kammarens behandling.

Om
upphävande
av Åkers
styckebruks
rätt till viss
rekognitions-
skog.
(Forts.)

Utskottet har emellertid avstyrkt, att första kammaren skulle biträda andra kammarens beslut under hänvisning därtill, att frågan nu synes gälla, huruvida staten skall förvärva dessa skogar mot ersättning. Utskottet håller nämligen före, att om det befinnes vara nödvändigt eller önskvärt, att staten förvärvar dessa skogar, bör detta ske genom att vederbörande myndighet därom förlägger förslag.

Nu är det väl så, att en fråga av denna omfattning kan bringas till riksdagens prövning och behandlas på samma sätt som vilken som helst annan stor fråga, även om det sker på framställning av enskild motionär. Det synes mig därför, att utskottets skäl i detta fall icke är tillräckligt bärande. Saken ligger väl i stället så till, att domänstyrelsen, som det närmast skulle tillkomma att här taga initiativ, på grund av att riksdagen så nyligen som år 1921 avtog en framställning om utredning angående återförande av dessa skogar till staten, anser sig förhindrad att ingripa, och skulle första kammaren ånyo avslå utredningskravet, så att frågan nu faller, är det naturligtvis givet, att domänstyrelsen styrkes i sin nämnda uppfattning av en sådan förnyad utgång av ärendet.

Det gäller här ett område på icke mindre än 14,500 tunnland, som en gång i världen uppläts till Åkers styckebruk med nyttjanderätt mot villkor, att bruket skulle tillverka en viss mängd gjutjärnskanoner. Detta villkor uppfylles emellertid icke längre. Det är visserligen så, att bruket förklarar sig villigt att fullgöra de åtagna leveranserna, därest staten skulle så fordra, och från brukets sida kan därför med rätta sägas, att det juridiskt icke brutit mot det ingångna avtalet. Men å andra sidan är det enligt det allmänna rättsmedvetandet egendomligt, att de skogsområden, som äro i fråga, fortfarande skola vara till bruket upplättna, då de med avtalet förenade villkoren icke längre av staten utkrävas. Man får i detta sammanhang också taga i betraktande, att staten markerat sin äganderätt på det sättet, att år 1878 en framställning från bruket om rätt att skatteköpa ifrågavarande skogsområden blev avslagen. Men skall bruket för all framtid äga nyttjanderätten under de villkor, som gällde vid avtalets ingående, blir ju statens äganderätt illusorisk, och man frågar sig då, vilka omständigheter som lågo till grund för avslaget på framställningen om skatteköp. Frågan synes mig i alla fall vara av den betydelse, att förslaget om en förutsättningslös och objektiv utredning, som här kräves, även bör av första kammaren bifallas, då detsamma två gånger efter varandra blivit av andra kammaren bifallet.

På grund av nu anförda skäl får jag, herr talman, tillstyrka bifall till reservationen.

Herr Rooth: Herr greve och talman! Vid 1921 års riksdag väckte herr Johansson i Uppmälby en motion, vari hemställdes, att riksdagen måtte hos regeringen anhålla om förslag om upphävande av den rätt, som Åkers styckebruk dittills ägt till begagnande av de mot rekognition anslagna allmänningsskogar i Åkers, Österrekarne, Daga och Selebo härader av Södermanlands län. Andra kammaren biföll motionen, men första kammaren avtog densamma. Då motionären, tillsammans med några andra ledamöter av andra kammaren, nu återkommer, har motionären intagit en annan ståndpunkt. Han hemställer nu om utredning huruvida och på vad villkor den nyttjanderätt Åkers styckebruk hittills ägt till begagnande av den mot rekognition anslagna allmänningsskogen må kunna upphöra. Nyttjanderätten synes motionären alltså numera lämna obestridd och inskränker sig till en hemställan om utredning, huruvida och på vilka villkor nyttjanderätten må upphöra. Såvitt jag har mig bekant, har från nyttjanderättsinnehavarens sida icke försports någon åstundan att avstå från nyttjanderätten. Något behov att förvärva denna nyttjanderätt har icke från statens sida gjorts gällande, och motionärerna hava icke heller ens påstått, att så är förhållandet.

Ett ingripande från riksdagen på detta område synes alltså vara fullkomligt obefogat.

Då såvitt jag förstår utskottets ärade ordförande, som är reservant, icke på något sätt förmått ådagalägga några bärande skäl för bifall till reservationen. ber jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen.

*Om
upphävande
av Åkers
styckebruka
rätt till viss
rekognitions-
skog.*

(Forts.)

Herr Winberg: Då jag, såsom framgår av utskottsutlåtandet, antecknat en s. k. blank reservation, skall jag be att få angiva vad jag härmed menat.

Såsom redan framhållits av de båda föregående talarna, är den motion, som nu föreligger i frågan av principiellt annan art än den, som samme motionär tidigare väckt. Förut har motionären framställt det kravet, att förfoganderätten till ifrågavarande skogsområde skulle upphöra för den nuvarande innehavaren och skogen återgå till staten. Nu yrkar han i stället på vidtagande av undersökning, huruvida och *på vilka villkor* staten skulle kunna återfå nyttjanderätten till ifrågavarande område. Då en dylik formulering mycket lätt kan komma att fattas så, att utredningen skulle avse, huruvida staten har rätt att köpa dessa skogar, sedan överenskommelse skett om ett skäligt pris, så kan jag för denna händelse och då motionärens yrkande med fog kan givas en dylik innebörd, icke vara med om eller biträda ett dylikt yrkande.

Jag vill här återropa dels det skälet, att det skulle innebära ett bestämt avsteg från den ståndpunkt, motionären jämte många andra, däribland jag, tidigare intagit i denna fråga, och dels att det är skäligen onödigt, att riksdagen här begär utredning, huruvida staten har rätt att förvärva ifrågavarande skogsområde. Såvitt jag vet, föreligger icke något, som hindrar staten att på vanligt sätt inköpa denna skog. Blir resultatet av vad som här föreslagits, att staten har *rätt* att inköpa området, så blir nästa fråga, huruvida staten skall till innehavaren av bruket betala det pris, som denne anser skäligt att avyttra skogen för. Jag kan icke förstå, att för ernående av ett sådant resultat det behöves en riksdagsskrivelse eller en utredning.

För min del ämnar jag icke frågå min tidigare intagna ståndpunkt, att i fråga om förvärvande av nyttjanderätten till denna skog man förfarit på sådant sätt, att den materiella rättvisan satts åsido, och man har av en eller annan anledning fullständigt förbisett statens verkliga rätt mot den nuvarande nyttjanderättsinnehavaren — med andra ord, innehavaren hade långt före detta bort avträda dessa skogar, då någon möjlighet att fullgöra de villkor, som vid avtalets ingående fastställdes, numera icke i något avseende föreligger.

Emellertid kan jag rösta för bifall till reservationen endast under förutsättning, att med denna motion i huvudsak avses vad man tidigare avsett, så att det icke blir fråga om något vanligt återköp från statens sida, utan att utredningen i stället skall avse, att, om och när skogen skall återbördas till staten, en viss skälighetsprövning då kan vara på sin plats, så att möjligen det kan tänkas, att en mindre del av ifrågavarande skogsområde kan av nuvarande innehavaren allt fortfarande på viss tid få innehavas och utnyttjas. Endast om man, såsom sagt, inlägger en sådan mening i kravet på en utredning, kan jag biträda detsamma, och med denna särskilda motivering kommer jag, herr talman, att vid en eventuell votering rösta för reservationen.

Herr Bondeson: Herr talman! Då jag inom utskottet biträtt det slut, var till utskottet här kommit skall jag be att få yttra några ord i frågan.

Ett bifall till motionärens framställning skulle strida mot vissa grundprinciper, som vi hålla på. Vi anse, att i sådana fall som detta bör i händelse av tvist saken utredas genom laga domstol, och i detta fall ha vi justitiekanslern, vilken

Om
upphävande
av Akers
styckebruks
rätt till viss
rekognitions-
skog.
(Forts.)

det åligger, ifall staten här har något som helst intresse att bevaka, att verkställa denna utredning.

Vad beträffar motionären, har han ju helt och hållet ändrat uppfattning sedan år 1921, då han ville, att dessa skogar skulle utan vidare indragas till staten. Han hade då samma uppfattning, som herr Winberg har i dag, men nu är motionärens uppfattning den, att området i fråga bör av staten inlösas eller återköpas. Majoriteten i utskottet hävdar den bestämda uppfattningen, att skulle det visa sig fördelaktigt för staten att göra detta inköp, ha vi ett ämbetsverk för att verkställa detta, och riksdagen behöver i så fall icke skriva därom.

Vad angår herr Winbergs uppfattning, att man utan vidare kan indraga denna mark till staten, har en så framstående man som justitierådet Alexanderson i debatten vid 1921 års riksdag anfört följande: »Det må vara huru det vill med principen om civillags tillbakaverkande kraft, och jag kan giva herr Lindhagen alldeles rätt i, att den principen icke bör hava en så alldeles ovillkorlig giltighet, som man kanske från vissa håll vill göra gällande. Men här skulle det bliva fråga om att riksdagen utpekar en viss enskild den honom tillkommande rätt och säger: den där draga vi in! Det är väl dock en form av 'lagstiftning', som icke gärna bör ifrågakomma. Det längsta riksdagen borde kunna komma till vore att begära förnyad utredning om, huru det med denna skog rätteligen förhåller sig. Som saken föreligger, tror jag icke ens, att det finnes anledning till ett sådant steg, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.» Det var denne så framstående jurists uppfattning om denna utredning.

Enär jag icke kunnat på något sätt finna, att staten gjort anspråk på återköp av nyttjanderätten till den upplåtna skogen, och såvitt känt är bruket icke velat till staten försälja densamma, kan jag icke finna ringaste anledning, varför riksdagen skulle skriva till regeringen med begäran om särskild utredning i fråga om inköp av just denna skog.

På grund av vad jag nu anfört samt med hänvisning till de av utskottet åberopade skälen yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på godkännande av den av herrar Almkvist och Franzén vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Almkvist* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första kammarens andra tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herrar Almkvist och Franzén vid utlåtandet avgivna reservationen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 63;

Nej — 55.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion i andra kammaren, nr 344, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om återförande till kronan av rekognitionshemman och till bergshanteringens understöd anslagna skogar.

*Om
återförandet till
kronan av
rekognitions-
hemman m.m.*

Med föranledande av en inom andra kammaren av herr *Vennerström* m. fl. väckt motion, nr 344, hade nämnda kammare på hemställen av sitt fjärde tillfälliga utskott för sin del beslutit, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning snarast möjligt, huruvida åtgärder borde vidtagas för att till kronan återföra rekognitionshemman och till bergshanteringens understöd anslagna skogar, samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Första kammaren, som delgivits andra kammarens beslut, hade hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott, vilket i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att första kammaren icke måtte biråda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Reservation hade avgivits av herrar *Almkvist*, *Franzén* och *Winberg*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka första kammaren att biträda andra kammarens beslut.

Herr Almkvist: Herr greve och talman, mina herrar! Bara några få ord!

Denna fråga har varit föremål för riksdagens behandling under åren 1920, 1921 och 1922, och vid samtliga dessa riksdagar har andra kammaren bifallit förslaget om utredning för återförande till kronan av rekognitionshemman och till bergshanteringens understöd anslagna skogar. Då ärendet sist var föremål för denna kammarens behandling avslögs förslaget om biträdande av andra kammarens beslut med 52 röster emot 43.

Sedan frågan i förfölj utförligt debatterades här i kammaren, ha inga nya skäl framförts eller någon ny omständighet tillkommit, och därför kan jag nu inskränka mig till att med åberopande av vad som anförts dels angående nyttan och behovet av en förutsättningslös utredning, dels angående nödvändigheten av att få denna fråga bragt ur världen, tillstyrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Rooth: Herr greve och talman! Den föreliggande frågan har upprepade gånger framlagts för riksdagens prövning. Kammarens protokoll för åren 1921 och 1922 utvisa, att spørsmålet då varit föremål för en mycket ingående debatt. Denna kammare har alltid avslagit motionerna i ämnet.

Detta ofta återkommande utredningskrav måste ju grunda sig på den uppfattningen, att den egendom, varom det är fråga, av sina nuvarande besittare icke innehaves med laga rätt. Men gång efter annan har det fullständigt klart ådagalagts, att så icke är förhållandet. Motionen innebär, såsom tidigare med styrka framhållits, ett anfall mot den bestående äganderätten. Av riksdagens protokoll framgår, att innehavarna av ifrågavarande hemman icke i något fall kunnat av domstolarna fränkännas äganderätten till hemmanen.

Jag behöver naturligtvis ej här inlåta mig på frågan, i vad mån äganderätten i allmänhet bör respekteras. Jag skall endast tillåta mig upprepa vad en framstående ledamot av denna kammare, en rättslär, under ärendets behandling vid 1921 års riksdag anförde. Han yttrade bland annat följande: »Det är ändå en alldeles nödvändig sak för en rättsordning, ett rättssamhälle, att man tager hänsyn till den synpunkten, att tvister och tvivel om vem som har rätt i ett visst fall skola kunna praktiskt och för all framtid skäras av genom ett dom-

Om återförandet till kronan av rekognitions-hemman m.m.
(Forts.)

slut. Om vi på andra områden av rättsordningen skulle söka tillämpa den synpunkt reservanterna framföra, skulle vi strax finna, till vilka orimligheter vi skulle komma. Ingen skulle i själva verket vara säker på, att vad han hade skulle komma att stanna i hans händer, han må anse sig hava hur klara formella rättsgrunder som helst. Man kunde icke lita på, att icke någon av ens företrädare i egendomen, även om han hade kraftvunnen dom på, att det vore hans, hade fått den sig tillerkänd på otillfredsställande grunder, som skulle återverka på alla efterföljande rättssinnehavare.»

Med åberopande av detta uttalande, anser jag mig stå på en mycket god grund, då jag nu hemställer om bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övertvägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första kammarens andra tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 63;

Nej — 55.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 26, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Om pension åt förre soldaten A. V. Ragnar.

Punkten 6.

I en inom andra kammaren av herr *Bäcklund* väckt motion, nr 67, hade hemställts, att riksdagen måtte medgiva, att förre indelte soldaten vid Skaraborgs regementes livkompani nr 55 *A. V. Ragnar* finge från och med månaden näst efter den, under vilken han erhållit avsked från sin anställning vid regementet, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till så stort belopp, att pensionen jämte vad honom vore tilldelat från *Vadstena krigsmanshuskassa* och *invalidhusfonden* uppginge till sammanlagt 600 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt, att förevarande motion II: 67 ej måtte till någon riksdagens åtgärd för anleda.

Reservation hade anförts av herrar *Bäcklund* och *Lovén*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motion II: 67, måtte medgiva, att förre indelte soldaten vid Skaraborgs regemente Anders Wilhelm Ragnar finge från och med den 1 januari 1924 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till så stort belopp, att pensionen jämte vad honom vore tilldelat från Vadstena krigsmanshuskassa och invalidhusfonden uppginge till sammanlagt 400 kronor.

*Om pension åt
förre soldaten
A. V. Ragnar.
(Forts.)*

Herr Thulin: Herr talman, mina herrar! Den föredragna punkten gäller en fråga om pensionsförbättring åt en f. d. indelt soldat Ragnar. Det belopp, om vilket meningsskiljaktigheten rör sig, är endast 125 kronor. Det kunde synas förklarligt, att meningsskiljaktighet föreläge inom utskottet, om några principiella betänkligheter hade förefunnits. Men såsom framgår av utskottsutlåtandet, är så icke fallet. Här är väsentligen fråga om lämpligheten av att lämna pension eller icke.

Utskottet har till stöd för sitt förslag om avslag å den väckta motionen om pensionsförbättring åt Ragnar åberopat ett beslut av Kungl. Maj:t från år 1923, då Kungl. Maj:t fann en framställning av Ragnar om pensionsförbättring icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Detta beslut meddelades i samband med, att armeförvaltningen hade tilldelat Ragnar 50 kronor mera i gratifikation än han förut hade. Vidare har utskottet åberopat, att Ragnar icke haft tillräckligt lång ständigt tjänstgöring vid regementet i jämförelse med en kamrat vid samma regemente, som på framställning av Kungl. Maj:t erhållit en betydande pensionsförbättring. Ragnar har haft en ständigt tjänstgöring av sex år, under det att den ifrågavarande kamraten, som erhöll 600 kronor i sammanlagd pension, hade haft en ständigt tjänstgöring av inalles 16 år. Reservanterna ha emellertid framhållit, att Ragnar tjänstgjort vid regementet under sammanlagt sex år, därvid han varit ständigt sysselsatt med murningsarbete vid regementet, ett arbete, som väl torde kunna jämsställas med det ständiga arbete, som den mera lyckligt lottade kamraten hade utfört. Vad utskottet emellertid enligt min mening icke tillräckligt beaktat är den omständigheten, att Ragnar måste upphöra med sin anställning vid regementet på grund av obotlig sjukdom; det var en under tjänsten ådragen hjärnblödning, som hade medfört halvsidig förlamning. Ragnar har tjänstgjort vid regementet i 45 $\frac{1}{2}$ år, därav 6 år ständigt tjänstgöring vid regementet. Hans sammanlagda pension och gratial — om jag bortser från dyrtidstillägg och den pension, som han uppbär från den allmänna pensionsförsäkringen — uppgår sammanlagt till 275 kronor. Av reservanterna inom bankoutskottet föreslås nu en pensionsförbättring på 125 kronor, vilket belopp är utmätt i proportion till den pensionsförbättring, som beviljats hans mera lyckligt lottade kamrat.

För mig har det tett sig som en synnerligen behjärtansvärd sak, att Ragnar verkligen får det lilla belopp, 125 kronor, som reservanterna föreslagit. Jag vill vädja till kammarens goda hjärta att här hjälpa en gammal fattig soldat, som, enligt intyg, utmärkt väl fullgjort sin tjänstgöring vid regementet. Jag tror icke att det svenska folket kommer att bli nämnvärt fattigare genom att lämna 125 kronor i pensionsförbättring i detta fall, men jag tror, att dessa 125 kronor verkligen komma att förgylla upp denne gamle sjuke mans levnadsafton.

Jag yrkar bifall till den vid punkten avgivna reservationen.

Herr Gustafsson, Karl: Herr vice talman! Då bankoutskottet gått att pröva denna motion, ha vi utgått därifrån, att en man i Ragnars ställning icke

Om pension åt
förra soldaten
A. V. Ragnar.

(Forts.)

kan anses ha rätt till pension därför, att han under sammanlagt sex år efter sin egentliga soldattjänstgöring arbetat vid regementet — icke enbart med murningsarbete, som det visserligen står här i handlingarna, utan med s. k. hantlangningsarbeten, kanske dock huvudsakligast murningsarbete. Den föregående ärade talaren har liksom motionären gjort en jämförelse med en man, som av riksdagen förra året beviljades en pension av 600 kronor, Thorsell. Härmed förhöll sig så, att utskottet då liksom nu av principiella skäl icke kunde tillstyrka bifall till motionen, men kamrarna följde motionären.

Då den man, det nu är fråga om, i pension och pensionstillägg samt pension från den allmänna pensionsförsäkringen uppbär tillsammans 558 kronor årligen och här har begärts 600 kronor, till vilket belopp säkerligen skulle komma både pensionstillägg och dyrtidstillägg, får jag verkligen säga, att han, om framställningen bifalles, skulle i jämförelse med sina kamrater, som tjänat vid regementet, komma i en betydligt bättre situation än de flesta av dem. Av denna grund har utskottet icke kunnat biträda motionärens framställning, och jag ber, herr vice talman att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Thulin: Gentemot den föregående ärade talaren vill jag framhålla, att vad som föranlett mig att i detta fall gå upp emot utskottet, är den omständigheten, att mannen i fråga på grund av obotlig sjukdom, en under tjänsten ådragen hjärnblödning, varit tvungen sluta sin anställning vid regementet. Det föreliggande fallet är av sådan art, att man egentligen icke kan anställa någon jämförelse med andra, och jag anser, att den svenska riksdagen mycket väl kan visa en smula hänsynsfullhet gentemot denne gamle man.

Det har sagts av den föregående ärade talaren, att Ragnar i sammanlagda inkomster nu har 558 kronor. Där i är inberäknat dyrtidstillägg å pensionen på 275 kronor jämte vad han har från pensionsförsäkringen. Jag tycker för min del, att då man utmäter en pension för en hedrande tjänstgöring i statens tjänst under så lång tid som 45 1/2 år, därav 6 år ständig tjänstgöring, avbruten på grund av obotlig sjukdom, äro 400 kronor jämte det dyrtidstillägg, som kan ifrågakomma, icke alltför mycket. Jag vill tillägga, att man icke bör i detta sammanhang räkna med den pension, som han kan ha från pensionsförsäkringen, och om man gör det, kommer man enligt min mening till ett orättvist resultat.

Herr talman! Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Abrahamsson: Herr förste vice talman! Den siste ärade talaren sade, att anledningen till, att han gått upp emot utskottet i denna fråga vore, att han ansåge, att man beginge en orättvisa mot denne man, då han på grund av obotlig sjukdom måst lämna sin tjänst. Jag skall be att få lämna den upplysningen, att ifrågavarande Ragnar varit soldat i 45 år eller tills han var 65 år. Således har han tjänstgjort vid regementet 15 år utöver den tid han skulle tjänstgöra enligt det gamla indelningsverkets bestämmelser. När indelningsverket slopades, fingo ju de då anställda fortfarande stå kvar, så länge de önskade, och därför fick han behålla sin anställning som indelt soldat. Dessa soldater skulle fullgöra sin krigstjänstgöring med handräckningsarbeten. Det är på så sätt, som han varit anställd under 6 år vid regementet. Han var enligt regementsorder inkallad till tjänstgöring för att fullgöra handräckningsarbeten. Detta var han icke skyldig att göra mer än en månad, men på grund av vissa omständigheter fick han gå hela året med full avlöning. Det är denna tjänstgöring på 6 år, som han har att åberopa för att få ifrågavarande pension. Då han som sagt var 65 år, är det uppenbart, att det icke endast är på grund av obotlig sjukdom han fått lämna tjänsten, utan han skulle på grund av sin ålder varit ur-

ståndsatt att tjänstgöra, även om han icke drabbats av den hjärnblödning, som det här talats om.

När han nu har sammanlagt 558 kronor i pensioner från Vadstena krigsmanshuskassa och från allmänna pensionsförsäkringen, förstår jag icke, att det skulle vara någon mening i att som motionären föreslår besluta, att man skall tilldela honom 600 kronor i pension. Samtidigt som man gjorde det, skulle han gå miste om vad han har från allmänna pensionsförsäkringen, så att staten då skulle taga med ena handen och giva med den andra. Det skulle i så fall röra sig om ett belopp av 42 kronor, som han skulle få mera än nu.

Jag anser också, att detta ärende har en principiell innebörd. Skola vi gå in för att pensionera personer, som varit anställda eller haft ständigt arbete i statens tjänst i fem, sex år — vad skola konsekvenserna bli va det? Jag kan icke överblicka dem, men det kan bli tusental, som komma, den ena efter den andra, och be att få sådana pensioner.

Jag ber, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Thulin**: Jag har av de skäl, som anförts av den föregående talaren, icke blivit övertygad om oriktigheten av min ståndpunkt. Jag vill framhålla, att vad här föreslagits icke är det, som motionären önskat. Motionären har föreslagit en sammanlagd pension, som skulle uppgå till 600 kronor. I reservationen föreslås däremot en pension på 400 kronor, sålunda en pensionsförbättring på 125 kronor, vilket belopp är utmätt i proportion till den pensionsförbättring, som hans mera lyckligt lottade kamrat vid regementet, Thorsell, erhöi.

Jag kan efter vad den föregående ärade talaren anförde icke vara övertygad om annat, än att första kammaren och riksdagen skulle fullgöra en akt av rättvisa genom att lämna Ragnar 125 kronor i pensionsförbättring.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle avslå utskottets hemställan och antaga det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Thulin* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 26 punkten 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 62;

Nej — 54.

Punkterna 7—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang.
riksbankens
skyldighet att
inlösa sedlar
med guld.*

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

I en till riksdagen avlåten, den 7 innevarande mars dagtecknad proposition nr 77, som hänvisats till bankoutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att riksbanken finge för tiden från och med den 1 april till och med den 31 maj 1924 vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill gäve anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet under åberopande av vad däri anförts hemställt, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition nr 77 icke måtte föranleda annan åtgärd än att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville dels låta utfärda förbud från och med den 1 april 1924 för annan än Sveriges riksbank att till riket införa guld, att gälla intill dess Kungl. Maj:t efter fullmäktiges i riksbanken hörande ansåge detsamma kunna upphävas, dels ock vidtaga erforderliga åtgärder för upphävande, så snart ske kunde av gällande förbud mot utförsel från riket av guld.

Herr statsrådet **Beskow**: Herr vice talman, mina herrar! I mitt anförande till statsrådsprotokollet den 7 mars har jag utgått därifrån, att en samstämmig uppfattning förefinnes hos statsmakterna, att den svenska valutapolitiken skall inriktas på kronans bibehållande vid gulddaritet samt återgång, när tiden är inne, till den grundlagsstadgade guldmynstfoten. Jag har därvid icke ansett mig hava anledning närmare beröra det andra alternativ, vilket på vissa håll föreslagits som riktlinje för vår valutapolitik, nämligen hållandet av en fri myntfot med fast prisnivå. Då vi emellertid nu efter allt att döma stå inför det avgörande steget att definitivt binda oss vid guldmynstfoten, så torde det kanske icke vara ur vägen, att jag med några ord redogör för de skäl, vilka för mig nu som tidigare varit avgörande, då jag icke kunnat acceptera en valutapolitik, baserad på en stabil prisnivå alldeles oberoende av prisfluktuationer i utlandet.

En dylik politik skulle till en början medföra varierande växelkurser med alla länder, således även med Förenta staterna, vilket i och för sig torde vara mindre tilltalande. Det skulle vidare vara förbundet med stora svårigheter och kräva synnerligen drastiska åtgärder, om man ville förhindra en prisstegring med ett eller annat tiotal procent på världsmarknaden till sprida sig till vårt land. Vid fri myntfot har man ock som regel att räkna med en betydande spekulation, vilken kan förorsaka avsevärda fluktuationer i växelkurserna, medan spekulationer vid guldmynstfot i stället tendera att förhindra även smärre avvikelser från pariteten.

Det viktigaste skälet emot en fri myntfot ligger emellertid däri, att en av fasta normer obunden centralbanksledning, den må vara aldrig så skicklig, nästan undantagslöst visat sig föra en politik, som leder till andra resultat än de åsyftade. En fri myntfot innebär icke som guldmynstfoten vissa självreglerande faktorer, vilka tvinga en bankledning att i tid vidtaga åtgärder, när ogynnsamma tendenser framträda. Om en viss stegring i dollarkursen av en eller annan orsak skulle tillåtas uppkomma, kan spekulanten mycket väl komma att ytterligare driva upp kursen, om icke spekulanterna genom en lämplig organisation av penningväsendet berövats tron på en ytterligare stegring av de utländska växelkurserna. Skulle detta inträffa, kan lätt ett misstroende mot valutans stabilitet uppkomma och orsaka en kapitalflykt, som i sin tur åtföljes

av en tendens till ytterligare stegring av växelkurserna. Föreligger väl en gång en dylik situation, torde det visa sig vara förenat med stora svårigheter att återföra kurserna till föregående nivå. Det föreligger i stället en stor fara för, att resultatet blir en höjning av den allmänna prisnivån. En penningpolitik, som enbart eftersträvar en fullkomligt stabil prisnivå, utan att sammankoppla penningens värde med en allmänt erkänd värdemätare, innebär således stora riskmoment.

Å andra sidan innebär det givetvis visst osäkerhetsmoment och minskad handelsfrihet att genom fasthållande av dollarpariteten — vare sig med bibehållande av nuvarande system eller genom återgång till guldmyntfot — göra vår valutas värde beroende av penningpolitikens utveckling i Förenta staterna. Prisnivån i Förenta staterna har dock sedan länge varit i hög grad stabil, och anledning finnes antaga, att valutapolitiken därstädes även i framtiden kommer att inriktas på att förhindra såväl inflation som deflation av väsentlig omfattning, ett kapitel, vartill jag senare ämnar återkomma.

Ett övervägande av de av mig nu berörda synpunkterna på det föreliggande spørsmålet har, på sätt jag redan anført, föranlett statsmakterna att binda den svenska valutas värde vid dollarn. Den fråga, som nu föreligger till avgörande, är sålunda, huruvida tidpunkten för övergång till guldmyntfot är inne eller om man bör tillsvidare fortsätta med en fri myntfot, som åsyftar uppehållande av kronans värde i paritet med dollarn.

Såsom jag i mitt uttalande till statsrådsprotokollet anført, äro förhållandena nu annorlunda, än då statsmakterna föregående år hade att taga ställning till denna fråga. De sista månadernas utveckling har visat, att de risker, vilka äro förbundna med en politik, som eftersträvar en fast dollarkurs utan stöd av guldmyntfot, varit större, än vi i allmänhet torde hava föreställt oss. Mig synes, att därest ej regering och riksdag vid flera tillfällen uttalat sitt fasta beslut att med alla medel uppehålla kronans guldparitet och därest icke en definitiv övergång till guldmyntfoten ständigt framstått som en möjlighet, varmed man i vårt land hade att räkna, så hade det varit fara värt, att en betydande stegring av dollarkursen kommit till stånd. Det har nämligen med full klarhet visat sig, att spekulationen, så länge den fria myntfoten bibehålles, räknar med betydande avsteg från dollarpariteten som en mycket sannolik möjlighet, vilket icke lär kunna vara fallet under en guldmyntfotsregim. Genom att inrätta sina köp och försäljningar av utländska valutor efter denna uppfattning åstadkommer spekulationen vid fri myntfot betydande svängningar i kursen. Utvecklingen under innevarande år utgör en intressant illustration härtill. Under årets två första månader visade dollarkursen i öppna marknaden stark benägenhet att stiga. Sedan det blivit bekant, att stora utsikter finnas för ett snart återinförande av guldmyntfoten, har utvecklingen blivit den motsatta. Förtroendet har stärkts, och spekulationen har verkat i kursstabiliserande riktning. Under de senaste två veckorna har öppna marknads dollarnotering närmast sig pari och samtidigt en mindre ökning av riksbankens valutaförråd ägt rum. Det torde härav framgå, vilken väsentlig betydelse, som bör tillmätas den omständigheten, att spekulationen har att räkna med en fast dollarparitet utan andra svängningar, än som kunna äga rum mellan guldpunkterna. Ett förtroende för dylik stabilitet torde vara svårare att skapa under fri myntfot än under guldmyntfot. I varje fall har detta förtroende icke skapats under de sista månadernas valutaregim.

Ett annat skäl, som talar till förmån för guldmyntfoten, är, att vårt lands internationella anseende för ekonomisk stabilitet förmodligen skulle ytterligare stärkas. Detta skulle, bland annat, öka effektiviteten av diskontopolitiska åtgärder i fråga om in- och utströmning av kapital. Det är visserligen sant, att förrådet av internationellt flytande kapital är väsentligt mindre f. n. än före kri-

*Ang.
riksbankens
skyldighet att
inlösa sedlar
med guld.*

(Forts.)

Ang.
riksbankens
skyldighet att
inlösa sedlar
med guld.

(Forts.)

get och att detsamma är vida mindre rörligt än då. Denna omständighet får emellertid icke anses innebära, att en genom diskontostegring åstadkommen räntemarginal skulle hava förlorat allt inflytande å de internationella kapitalrörelserna. Vad som främst tenderar att förhindra kortvariga kapitalrörelser av ifrågavarande slag är den omständigheten, att man har att räkna med varierande valutakurser och således under loppet av några månader, den tid för vilken placeringen i ett annat land kanske är avsedd, kan åsamkas en förlust på nedgången i det landets valuta, som mer än uppväger vinsten av högre räntefot. Efter guldmynstfotens återinförande skulle dylika placeringar i vårt land från utlandets sida icke i samma grad som hittills vara förenade med en sådan risk.

En fördelaktig konsekvens av guldmynstfoten med avseende på inländska förhållanden är vidare att anteckna. Valutafrågan skulle icke som hittills behöva åtskilliga gånger om året upptagas till diskussion och nytt avgörande. Den ständigt återkommande prövningen av detta spörsmål torde vara ägnad att framkalla en känsla av osäkerhet. Landets ekonomiska liv skulle befordras av att man i penningpolitiskt avseende visste, varmed man hade att räkna.

Det bör måhända tilläggas, att starkt tvivel kan råda, huruvida överhuvud taget rättighet för statsmakterna föreligger att välja mellan guldmynstfot och andra system. Grundlagen stadgar, att befrielse från skyldigheten att inlösa sedlar med guld kan beviljas riksbanken, endast när detta »med hänsyn till krig, krigsfara eller svår penningkris prövas oundgängligen nödigt». I nuvarande situation torde icke denna förutsättning vara uppfylld.

Under angivna förhållanden syntes det mig vid prövning av riksbanksfullmäktiges framställning av den 28 februari om ett ytterligare uppskov med sedelinlösningsskyldigheten till den 1 oktober 1924, som om en återgång till den grundlagstadgade guldmynstfoten borde ske, därest icke detta i sin ordning innebure verkliga och stora riskmoment.

Jag har redan till statsrådsprotokollet den 7 mars uttalat, att jag icke kunde finna de av riksbanksfullmäktige åberopade skälen mot en återgång till guldmynstfoten övertygande, och jag umgicks livligt med tanken att föreslå en definitiv återgång till guldmynstfoten redan den 1 juli eller den tid, då den med Danmark och Norge träffade överenskommelsen om bibehållandet av exportförbudet å guldmünt kunde bringas att upphöra, respektive den tid, då riksbanken med visshet borde hava lyckats återföra kronan till fullständig guldparitet och borde hava försäkrat sig om tillräckligt förråd av utländska valutor.

Jag ansåg det dock för all säkerhets skull lämpligt att låta med hjälp av fackmän företaga en noggrann kontrollanalys av de skäl, som riksbanksfullmäktige anfört mot guldmynstfotens återställande, då det syntes mig vara av vikt att söka åvägabringa en bevisning, som kunde verka så övertygande som möjligt. Skulle mot förmodan under en dylik kontrollanalys sådana omständigheter hava framkommit, att en återgång till guldmynstfoten kunde anses innebära verkliga risker, så skulle detta givetvis hava föranlett mig till en ändrad ståndpunkt i hela frågan.

Mot denna bakgrund bör således Kungl. Maj:ts proposition i frågan ses. Att densamma icke närmare ingår på prövningen av de skäl, som riksbanksfullmäktige anfört, är ju helt förklarligt, då jag avsett att i ett sammanhang framlägga en utförlig utredning om de synpunkter fullmäktige anfört och om vad som i övrigt var av vikt för att kunna belysa frågan. Jag får erkänna, att med den motivering, som gavs propositionen, jag hade väntat, att frågan i riksdagen vid detta tillfälle skulle fått en expeditionell behandling.

Den bebådade undersökningen igångsatte jag omedelbart efter propositionens avlåtande. Densamma var avsedd att bedrivas inom finansdepartementet med hjälp av där tillgänglig sakkunskap på det juridiska och finansstatistiska området samt under anlitande av sakkunskapen hos en av våra yngre nationaleko-

nomer, som icke intagit någon mera markerad ståndpunkt i valutafrågan. Avsikten var att därjämte på speciella områden infordra utlåtanden av sakkunniga personer och att muntligen höra ett antal bankmän, näringsidkare och nationalekonomer om deras erfarenheter och åsikter i frågan.

Genom det utlåtande, som bankoutskottet nu avgivit, har valutafrågan kommit i det läget, att densamma redan nu måste definitivt avgöras. Med ett raskt grepp föreslår bankoutskottet guldmyntfotens återinförande redan den 1 april, dock med den i principiellt avseende viktiga inskränkningsen, att guldimport endast medges för riksbankens räkning. Detta förslag har av bankofullmäktige biträttats.

Kungl. Maj:ts proposition med förslag om uppskov med avgörandet till senare under riksdagen har av såväl bankoutskottet som riksbanksfullmäktige avisats med den motiveringen, att de upprepade valutadebatterna i riksdagen skulle framkalla en oro, som icke vore önskvärd. För min del anser jag visserligen, att detta skäl icke bort vara avgörande, men jag har fått det intrycket av den något invecklade situationen, att det föreslagna uppskovet till maj månad anses så föga önskvärdt, att riksdagen sannolikt i valet mellan detta förslag och riksbankens begäran om uppskov med sedelinsättningsskyldigheten till den 1 oktober skulle föredraga det senare alternativet. Överhuvudtaget har jag kommit till den uppfattningen, att möjligheten att få guldmyntfoten — låt vara med en viktig begränsning — återinförd vid denna riksdag är nära sammankopplad med bankoutskottets förslag att definitivt lösa frågan redan till den 1 april. Under sådana förhållanden gäller det för mig att undersöka, huruvida jag kan lämna min anslutning till detta förslag.

Det centrala i bankoutskottets linje är otvivelaktigt återinförandet redan den 1 april av riksbankens skyldighet att inlösa sina sedlar med guld och upphävandet av guldexportförbudet. Under sådana förhållanden torde lämpligheten av detta förslag först böra undersökas. Fördelarna av en återgång till guldmyntfot har jag redan tidigare berört, och det återstår således att undersöka de risker, som med en dylik återgång äro förenade. Dess bättre har den utredning, som jag igångsatt, redan lämnat preliminära resultat, av vilka jag i det följande är i tillfälle begagna mig. Jag sysslar till en början endast med en guldmyntfot utan någon inskränkning i form av importförbud eller dylikt.

En svårighet med upprätthållandet av fast dollarkurs ligger däri, att *den svenska betalningsbalansen företer säsongartade variationer*. Under årets första hälft föreligger en betydande brist, framkallad av det denna tid stora importöverskottet. Under årets andra hälft återigen förefinnes ett överskott på grund av att likviderna för trävaruexporten då inkomma. Tydligt erfordras under sådana omständigheter en utjämning, som i huvudsak torde åstadkommas därigenom, att de svenska bankerna under höstmånaderna öka sina innehav av utländska valutor, vilka sedan under vårmånaderna användas för betalning av importöverskottet. Att detta, om en effektiv guldmyntfot infördes, skulle möta större svårigheter än före kriget synes icke behöva befaras. Även om så skulle vara fallet, äro emellertid svårigheterna minst lika stora, om dollarkursen skall hållas stabil utan hjälp av guldmyntfot, ty spekulationen saknar då den fasta utgångspunkt, som guldpariteten utgör.

Det har gjorts gällande, att en annan svårighet under nuvarande förhållanden skulle vidlåda varje politik, som vill uppehålla fast dollarkurs, av den anledningen att *dollarns* relation till flertalet europeiska valutor är underkastad en *säsongvariation*, framkallad av den amerikanska exportens säsongnatur. Erfarenheten från de båda senaste åren synes emellertid icke giva stöd för antagandet, att dollarkursen skulle i avsevärd grad vara föremål för säsongartade svängningar.

Ang.
riksbankens
skyldighet att
inlösa sedlar
med guld.
(Forts.)

Det har från riksbanksledningens sida framhållits, att Sverige efter guldmyntfotens återinförande skulle utöva en stark lockelse på utländskt kapital. Redan nu har vår valutas relativa stabilitet lett till en inströmning av kapital från länder med osäkra valutor. Det torde kunna förväntas, att placeringen av sådant kapital i vårt land skulle taga en avsevärt ökad omfattning efter guldmyntfotens återinförande, då vår valuta därigenom skulle få än större anseende för stabilitet. I och för sig innebär en dylik inströmning av kapital ingen olägenhet utan snarare i flera avseenden en fördel. Emellertid placeras detsamma i regel icke på längre tid utan hålles till större delen i flytande form för att kunna vid behov uttagas och antingen placeras i andra länder, som erbjuda större säkerhet, eller förflyttas till ägarens hemland, när förhållandena där erbjuda tillräckliga garantier. Under sådana förhållanden innebär befintligheten av utländskt kapital i Sverige vissa riskmoment, då betalningsbalansen kan komma att utsättas för betydande och plötsliga rubbningar. Vill man t. ex. hastigt överflytta en väsentlig del av detta främmande kapital till andra länder, så innebär detta en stark efterfrågan på utländska valutor, vilket måste tendera att driva upp växelkurserna, om icke ett tillräckligt förråd av dylika valutor kan tillhandahållas från de svenska bankernas sida. Häri ligger utan tvivel en svårighet. Det bör emellertid framhållas, att riksbanken vid tidpunkten för det utländska kapitalets inströmning har möjlighet att öka sitt förråd av utländska valutor utan att därigenom framkalla en tendens till stegring hos de utländska växelkurserna. Skulle likväl landets valutareserv utsättas för alltför starka påfrestningar, kan man givetvis tillgripa tillfällig upplåning i utlandet, vilken för ett land med Sveriges goda kredit icke torde erbjuda större svårigheter eller medföra väsentliga kostnader. Dessutom kan man genom en diskontostegring av rimliga proportioner framkalla en inströmning av rörligt utländskt kapital samt avbryta den export av kapital från Sverige, som äger rum i form av återköp av svenska värdepapper. Det är visserligen sant, att det utländska kapital, som söker sig hit på grund av vår valutas stabilitet och osäkerheten i kapitalisternas hemland, icke torde fästa något större avseende vid diskontots höjd. Avgörandet är först och främst placeringens säkerhet. I den mån emellertid utländska kapitalister hava att välja mellan olika länder, vilka kunna anses erbjuda ungefär samma grad av säkerhet, t. ex. Förenta staterna, Holland, Schweiz och Sverige, torde ränteavkastningen i många fall bliva avgörande för placering i ena eller andra landet. Det bör vidare betonas, att även om diskontot måhända utövar relativt ringa inverkan på kapital av förevarande slag, så innebär detta alldeles icke, att en diskontostegring skulle bliva utan inflytande å de internationella kreditrörelserna. Utländska exportörer, som erhålla likvid för sina varor i Sverige, kunna förmås att uppskjuta hemdragan- det av dessa tillgodohavanden några månader, liksom givetvis svenska importörer söka erhålla utländsk kredit i största möjliga omfattning, om räntefoten i Sverige avsevärt överstiger utlandets. Det bör måhända påpekas, att en diskontostegring av rimliga proportioner i ett land, som åtnjuter allmänt förtroende utomlands i ekonomiskt avseende, icke kan väntas framkalla misstroende mot detta lands ekonomiska ställning.

Befintligheten av utländskt rörligt kapital i Sverige innebär således ett visst riskmoment. Emellertid äro riskerna långt större vid fri myntfot än vid guldmyntfot. Sannolikheten för att misstroende skulle uppkomma bland de utländska kapitalisterna och dessa således föranledas att plötsligt hemdraga stora summor måste anses vara väsentligt större i förra fallet än i det senare. Inträffar t. ex. en stegring av dollarkursen till 3:86, vilket var fallet för någon månad sedan, så kunna dessa kapitalister befara, att en ytterligare stegring skall äga rum, och till undvikande av förluster överflytta sina kapital exempelvis till Förenta staterna. Det utländska kapital av ifrågakörande slag, som för när-

varande finnes i Sverige, har med all sannolikhet icke obetydliga proportioner. Skulle en återgång till guldmyntfot icke medföra någon större ökning av detta kapital, bleve således de med utländska kapitalplaceringar i Sverige förbundna riskerna för vårt penningväsende avsevärt förminskade. Endast om en mycket betydande ökning av dylika utländska tillgodohavanden skulle bliva följden av guldmyntfotens införande, kan man säga, att ett redan befintligt riskmoment skulle ökas. Såsom redan nämnts äger emellertid riksbanken möjlighet att i sammanhang med inströmningen av utländskt kapital öka sitt valutainnehav till mötande av sådana risker.

Jag övergår här efter till den viktiga frågan om vår *betalningsbalans*. Inverkan på densamma genom in- och utströmningar av utländskt kapital är ju redan behandlad. 1923 års synnerligen dåliga skörd nödvändiggjorde som bekant en exceptionellt stor import av spannmål och framkallade därigenom brist i handelsbalansen och en tendens till ogynnsam betalningsbalans. I en dylik situation måste antingen valutareserven anlitas eller upplåning i utlandet företagas. Enligt vad riksbankschefen anført, minskades också under år 1923 riksbankens och privatbankernas utländska tillgodohavanden med omkring 147 miljoner kronor. Någon egentlig fara för penningväsendet ligger icke häri, om det hela är en tillfällig företeelse. Den försvinner då av sig själv, ehuru den givetvis medför antingen ökad skuldsättning till utlandet eller minskning av de utländska tillgodohavandena.

Långt mera betänkligt är det, om en *ihållande tendens till negativitet i betalningsbalansen* uppkommer. En sådan kan ha olika orsaker. I allmänhet torde den bero på att den inhemska prisnivån ligger högre i förhållande till priserna utomlands, än som betingas av rådande växelkurser. Om t. ex. vår prisnivå höjdes till 180, medan den amerikanska låge oförändrad ungefär vid 160 utan att till en början dollarkursen tillåtes stiga, skulle givetvis importen till vårt land uppmuntras och exporten försvåras, vilket måste leda till en ökning av importöverskottet och till en negativ tendens hos betalningsbalansen. Om återigen vår svenska prisnivå sjönke till 140, medan allt fortfarande den amerikanska prisnivån förbleve oförändrad, skulle i stället exporten från vårt land stimuleras och importen försvåras samt ett exportöverskott framkallas. Vill man då bibehålla kursläget oförändrat, d. v. s. hålla en stabil dollarkurs, är det tydligen nödvändigt att åstadkomma en riktig avvägning av förhållandet mellan prisnivåerna. Emellertid ligger frågan icke så, att man plötsligt finner den svenska prisnivån vara alltför hög och således ställes inför nödvändigheten att sänka densamma. Prisnivåerna i Sverige och Förenta staterna torde för närvarande hava en relation, som betingas av den rådande pariteten mellan de båda valutorna. Vill man förhindra att en ihållande tendens till brist i handels- och betalningsbalansen uppkommer, är det således närmast nödvändigt att förhindra en prisstegring i Sverige, som ej motsvaras av en prisstegring i Förenta staterna. Det torde råda full enighet om att detta med en klok kreditpolitik skall vara möjligt. Skulle en höjning av den amerikanska prisnivån inträffa, måste tydligen priserna även i Sverige justeras uppåt. Det torde kunna anses som sannolikt att detta skulle bliva fallet, om man icke vidtager särskilda åtgärder för att förhindra en dylik stegring av vår prisnivå. Även under perioder, då vi ej haft vår valutas värde bundet vid dollarn, ha de internationella prisrörelserna visat en påfallande stor tendens att sprida sig till vårt land. Denna tendens måste bliva än starkare efter en övergång till guldmyntfot. Något annorlunda bleve situationen, om den amerikanska prisnivån skulle visa en tendens att sjunka, i vilket fall vår prisnivå också måste i ungefär motsvarande grad nedbringas. Emellertid torde man även då kunna räkna med att denna prisrörelse skulle få en tendens att sprida sig till vårt land. Import- och exportprisernas nedgång tenderar att trycka även priserna på den inhemska marknaden. Möjligen kan en

Ang.
riksbankens
skyldighet att
inlösa sedlar
med guld.

(Forts.)

Ang.
riksbankens
skyldighet att
inlösa sedlar
med guld.
(Forts.)

tillfällig tendens till negativitet hos betalningsbalansen nödvändiggör ett likaledes tillfälligt anlåtande av valutareserven eller utländsk upplåning. Likaledes kan en tillfällig diskontohöjning bliva nödvändig för att öka det pristryckande inflytande, som kommer från prisernas nedgång utomlands. Att en dylik diskontostegring och medföljande kreditstramning, när den ingår som ett led i en målmedveten valutapolitik, skulle utöva ett tryckande inflytande på prisnivån, borde väl knappast kunna förnekas, om man ej ställer sig på den ståndpunkten, att all valutapolitik är omöjlig. Samma situation förelåg före kriget, då man hade att räkna med internationella prisrörelser, vilka givetvis måste motsvaras av liknande prisrörelser i vårt land, för att guldpariteten skulle kunna upprätthållas. Den svenska prisnivån följde då automatiskt prisrörelsen utomlands. Även om man i den närmaste framtiden har att räkna med något kraftigare prisfluktuationer än före kriget, synes det ej finnas någon anledning antaga, att några kraftåtgärder skulle bliva nödvändiga för att hålla den svenska prisnivån i ungefärlig överensstämmelse med den amerikanska under en guldmyntfotsregim.

Jag har nu berört åtskilliga faktorer, på vilka man måste hava uppmärksamheten riktad vid ett återinförande av guldmyntfoten. Av dessa är det emellertid endast en, som vid guldmyntfot möjligen skulle kunna tänkas åstadkomma större faror för landets penningväsen än vid bibehållandet av den hittillsvarande ordningen, nämligen den ökade inströmning av utländskt kapital, som kan väntas uppstå genom det ökade anseende för soliditet, som Sveriges penningväsende får i och med guldmyntfotens återinförande. Jag tror emellertid icke på någon avsevärd fara i detta hänseende, ehuru det givetvis bör tillses, att därest en dylik ökad inströmning av kapital kommer till stånd, förtroendet för vår penningpolitik i fortsättningen bibehålles, så att icke detta kapital hastigt drages ut ur landet. Huru man i sådant avseende icke bör förfara, visa erfarenheterna från Schweiz. Den schweiziska francens fall lär i väsentlig utsträckning ha berott på flykt av främmande kapital, framkallad av den oro, som den igångsatta folkomröstningen om en extra förmögenhetsskatt framkallade.

De svårigheter däremot, som bero på säsongvariationer i vår betalningsbalans eller i dollarkursens svängningar eller i tillfällig, respektive ihållande tendens till brist i vår handels-, respektive betalningsbalans, finnas även vid fri myntfot och göra det då svårare att uppehålla en fix dollarparitet, än om guldmyntfot är rådande. Alldeles särskilt skulle jag vilja understryka det förhållandet, att vi sannolikt under guldmyntfot lättare skola kunna förhindra en ihållande tendens till en negativitet i betalningsbalansen. Även den som tror, att vi icke ens vid guldmyntfot skola kunna hindra en dylik utveckling, kan icke gärna åberopa detta som skäl *mot* guldmyntfotens införande. Ty vore denna pessimistiska uppfattning berättigad och således vår ekonomiska politik på förhand dömd att misslyckas, så torde det vara utan betydelse, hur vårt penningväsen organiseras. Med andra ord: för den som till äventyrs tror, att Sveriges folk partout vill i ekonomiskt avseende vandra den breda vägen, den väg, som leder till ruin, borde det ju vara rätt likgiltigt, om vi nu återinföra guldmyntfoten eller ej. För dem däremot, som tro, att vi genom införandet av guldmyntfoten hava lättare att med måttliga valutapolitiska åtgärder återföra jämvikten i vår handelsbalans, respektive betalningsbalans, är detta icke likgiltigt.

Jag övergår nu till det skäl mot guldmyntfotens återställande, som i riksbanksfullmäktiges uttalanden spelat den största rollen, nämligen frågan om guldrörelserna. Vad då först angår frågan om en guldutströmning till utlandet, bör det påpekas, att guldkassan ur synpunkten av våra betalningsförhållanden till utlandet intager samma ställning som riksbankens valutaförråd. Faran för en uttömning av riksbankens guldkassa ligger således däri att en ihållande

tendens till brist i betalningsbalansen kan tillätas existera utan att motåtgärder vidtagas. Denna fråga har jag emellertid nyss utförligt berört.

Någon risk för uttagande av guld för tesaurering torde icke böra befaras, så länge ej ett övergivande av guldmyntfoten av andra anledningar framstår som sannolikt.

Större farhågor hava emellertid av riksbankschefen uttalats för en guldöversvämning. Han berör i sitt yttrande ett flertal olika omständigheter, som skulle kunna medföra fara för guldöverflöd i Sverige.

Vid granskning av denna fråga skall jag till en början utgå från det nu rådande tillståndet, karakteriserat dels därav att prisnivån i Förenta staterna icke företer större växlingar än att vi kunna hålla den svenska kronan i paritet med dollar och dels därav att dollarns värde i saknad av restriktioner i guldimporten respektive exporten till Förenta staterna svarar mot guldets värde. Under sådana förhållanden kan riksbanken genom att hålla dollarkursen något över pari, t. ex. vid 3:77, göra alla guldsändningar till Sverige förlustbringande, och således med största säkerhet förhindra en icke önskvärd guld tillströmning. Å den fria guldmarknaden i London noteras guldets i överensstämmelse med guldpriset i Förenta staterna efter avdrag av transportkostnaderna. Det måste därför vara fördelaktigare för en innehavare av guld t. ex. i England, dit det nyproducerade guldets i första hand går, att försälja detsamma i London än att skicka det till Sveriges riksbank. I riksbanken erhåller han nämligen endast 3:73 svenska kronor för en guldkvantitet, som i Amerika skulle förskaffa honom 1 dollar, d. v. s., efter förenämnda kurs, 3:77 svenska kronor. Visserligen skulle han hava att räkna med något lägre transportkostnader vid försäljning till Sverige än vid försäljning till Amerika, men den häri liggande besparingen torde endast uppgå till en bråkdel av skillnaden i försäljningspris, vilket ju skulle utgöra 4 öre.

Riksbankschefen tyckes emellertid även hava i tankarna en förändring av nuvarande läge, framkallad av olika penningpolitiska åtgärder från Förenta staternas sida, varigenom en kraftig sänkning av guldets värde skulle kunna uppkomma.

För det första räknar han med den möjligheten, att ett lössläppande av de i Förenta staterna hopade guldmassorna skulle kunna framkalla en synnerligen kraftig prisstegring. För min del tror jag knappast, att Förenta staterna — innehavare av världens halva guldförråd — skulle slå in på en för dem själva så förlustbringande politik.

Ett häftigt fall i guldets värde skulle kunna tänkas uppkomma därigenom, att Förenta staterna lade hinder i vägen för försäljning av guld till detta land, t. ex. genom guldimportförbud eller upphävande av myntningsrätten. Detta skulle innebära en demonetisering av guldets värde, vilket skulle sjunka i värde under dollarn och söka sig till andra länder med högvärdig valuta.

Som en ytterligare möjlighet framstår, att Förenta staterna visserligen icke helt demonetisera guldets värde men i avsikt att minska guldinströmningen ålägga guldhandeln eller utmyntningen vissa restriktioner, varigenom guldets värde skulle falla en eller annan procent under dollarns.

Helt uteslutna få dylika eventualiteter icke anses vara. Skulle de verkligen framdeles uppstå, kunde givetvis då ett guldimportförbud i Sverige tillgripas. I de bägge sist relaterade tänkbara fallen utgår man från att Förenta staterna redan gjort ett avsteg från guldmyntfoten, och det vore ju då orimligt att fordra, att densamma skulle utan restriktioner upprätthållas i vårt land.

Därest vi på grund av en alltför kraftig prisstegring i Förenta staterna, vilken vi icke önskade spridd till vårt land, eller på grund av guldets demonetisering skulle vilja avvika från guldmyntfoten, så torde härav helt säkert icke, på sätt riksbanksledningen förmenar, följa någon prestigeförlust.

*Ang.
riksbankens
skyldighet att
inlösa settlar
med guld.*

(Forts.)

Ang.
riksbankens
skyldighet att
inlösa sedlar
med guld.
(Forts.)

Farorna för en guldoöversvämning synas mig således icke böra verka avskräckande för en återgång till guldmyntfoten.

Som en sammanfattning av vad jag hittills anfört, skulle jag vilja säga, att jag numera anser riskerna av det nuvarande tillståndet väsentligt större än de risker, som kunna vara förbundna med en återgång till den lagstadgade guldmyntfoten utan alla inskränkningar, varför jag med hänsyn till det förhållandet, att dollarkursen för närvarande föga avviker från pari, helst skulle hava sett, att sedelinlösningskyldigheten återupptagits redan den 1 april och att Kungl. Maj:t fått i uppdrag att ordna med guldexportförbudets hävande snarast möjligt utan att därvid fästa något förbehåll.

Bankoutskottet har emellertid vid upptagandet av sedelinlösningskyldigheten och vid upphävandet av guldexportförbudet fäst det villkoret, att guldimportförbud omedelbart skall införas. Jag tager för avgjort, att bankoutskottets enhälliga förslag även blir kammarens beslut, och jag anser mig böra meddela, att jag under de omständigheter, som föreligga, icke vill medverka till ett upprivande av det resultat, vartill bankoutskottet kommit.

Rent principiellt står ett importförbud på guld givetvis icke i överensstämmelse med guldmyntfoten. På denna punkt vill jag emellertid icke fördjupa mig utan vill endast yttra några ord om behovet ur mera praktisk synpunkt av det föreslagna importförbudet.

Om detsamma endast är avsett att hindra tillfälliga guldsändningar i spekulativt syfte, så är detsamma enligt min åsikt knappast behöfligt. Som jag redan tidigare har utvecklat, förefaller det, som om riksbanken skulle kunna gardera sig genom att hålla dollarkursen något över pari, t. ex. vid kr. 3:77.

Därest man emellertid icke anser sig kunna lita enbart på detta skydd, förefaller det som om en annan utväg varit lämpligare än importförbudet, nämligen att riksbanken visserligen ålägges att lämna ut guld mot sedlar i proportionen 2,480 kronor per kg. guld men att den befrias från skyldigheten att till fixt pris köpa guld i plants. I många länder har någon dylik skyldighet för centralbanken aldrig förekommit. Guldmyntfoten innebär i detta avseende endast rätt till fri utmyntning. Ingenting hindrar emellertid, att, om större guldpartier skulle inlämnas för myntning, en viss väntetid bestämmes, motsvarande den för utmyntningen erforderliga tiden. Härigenom skulle guldinnehavaren åsamkas en ränteförlust, vilken skulle utgöra ett ytterligare vapen mot icke önskvärda guldsändningar att användas vid sidan av det förut nämnda.

Den förnämsta invändningen emot importförbudet är, att man lägger i riksbankens och i viss mån även regeringens hand att sänka dollarkursen under pari. Visserligen har bankoutskottet förklarat sig vilja uppnå »säkerhet för att guldpariteten komme att upprätthållas, därest icke sådana omständigheter skulle inträffa, vilka skulle framtvunga ett frångående av pariteten, även om fullständig guldmyntfot vore införd». Man får således ingalunda lägga in den tolkningen i bankoutskottets förslag, att man avser att bevara pariteten, endast om dollarn respektive guldet stiger i värde. Avsikten måste vara, att pariteten skall bevaras, även om dollarn respektive guldet sjunker i värde. Det är således icke, såsom jag fattat det, meningen att Sverige skall söka föra sådan penningpolitik, att kronan skall bliva mera värd än guld. Förslaget om guldimportförbud avser alltså icke, som man på vissa håll tolkat det, att hålla en prisnivå, som väl kan falla men ej stiga. Det mesta, som jag för min del lägger in i bankoutskottets förslag, är det, att därest guldet genom exceptionella åtgärder från Förenta staternas sida skulle demonetiseras eller på ett alldeles oväntat sätt nedgå i värde, så skola vi genom att redan nu införa ett guldimportförbud hava skaffat oss möjlighet att undvika den alltför starka inflation, som skulle följa av berörda åtgärder från Förenta staternas sida.

För min del tror jag, av skäl som jag förut relaterat, icke på en dylik exceptionell nedgång i guldets värde och anser därför, att det hade varit att föredraga, om frågan om guldimportförbud åtminstone icke nu gjorts aktuell. Redan en nedgång i guldets värde av cirka 10 % skulle med största sannolikhet föra pundet och en del andra valutor upp till pari med dollarn och troligen leda till att England återinförde guldmyntfoten, varefter en ytterligare stark sänkning av guldets värde vore högst osannolik.

Om således det föreslagna guldimportförbudet ej synes mig nödvändigt, får det ej förbises, att det skulle kunna verka direkt skadligt, om man i utlandet finge den uppfattningen, att det funnes sannolikhet för att den svenska kronan skulle kunna få ett högre värde än dollarn. En dylik uppfattning skulle kunna medföra en alltför stor inströmning av kapital med de risker därför, som jag tidigare i annat sammanhang berört.

Att jag dock icke nu anser mig böra motsätta mig importförbudet på guld beror uteslutande därpå, att jag är övertygad om att detsamma kommer att så handhavas av regering och riksbank, att dollarkursen icke kommer att sjunka under nedre guldpunkten.

Lyckligast torde dock vara att icke behöva allt för länge bibehålla denna sista kristidsföreteelse på det monetära området. Jag anser det därför vara min skyldighet att, i stället för att helt nedlägga de påbörjade undersökningarna rörande möjligheten att återinföra guldmyntfoten, låta dessa inriktas på möjligheterna att undvara importförbudet eller att ersätta detsamma med någon annan ordning, som är principiellt mindre betänklig.

Enligt min mening bör man utnyttja erfarenheten av den guldmyntfot, vars införande nu föreslås, i syfte att förbereda övergången till en guldmyntfot utan inskränkningar. Regeringens medverkan i valutapolitiken kommer att med tillfredsställelse hälsa den dag, då den grundlagsenliga ordningen på detta område helt återinföres.

Herr Vennersten: Herr greve och talman, mina herrar! Efter det utredande och ytterst intressanta anförande, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet nu haft, skulle jag möjligen kunna inskränka mig till att säga, att härmed är saken väl klarlagd, men om jag det oaktat anhåller om herrarnas uppmärksamhet några få ögonblick, sker det därför, att farhågorna ute i affärsvärlden beträffande följderna av det nu föreslagna steget äro så pass betydande, att det enligt mitt förmenande icke går an att icke här i kammaren fästa någon uppmärksamhet vid vad sålunda förekommit.

När Kungl. Maj:ts proposition framlades, väckte ju redan den rätt mycken och stor förvåning, på många håll odelad tillfredsställelse, men på andra håll betänkligheter. Men man kan dock säga, att det var i huvudsak tillfredsställelse, som gav sig tillkänna, när Kungl. Maj:ts förslag framlagts, och det berodde, så vitt jag kan förstå, huvudsakligen därpå, att Kungl. Maj:ts förslag byggde på riksdagens egna, upprepade gånger gjorda uttalanden om önskvärdheten att snarast möjligt återgå till guldmyntfot, och vidare därpå, att Kungl. Maj:ts förslag präglades av den försiktighet, som man från det hållet hade rätt att vänta och som utgjorde en borgen för att övergången till guldmyntfot, när den skulle ske enligt Kungl. Maj:ts förslag eller, rättare sagt, efter det förslag, som skulle komma fram under maj månad, dock icke skulle ske, förrän man tagit i noggrant övervägande, vilka olika följder detta steg skulle kunna få.

När nu utskottsbetänkandet föreligger, förefaller det mig, som om man icke skulle kunna säga detsamma om detta utskottsbetänkande, som jag nu tillåtit mig anföra om Kungl. Maj:ts proposition, och det på den grund, att jag finner motiveringen utomordentligt knapphändig, och vidare kan jag icke säga, att

*Ang.
riksbankens
skyldighet att
inlösa sedlar
med guld.
(Forts.)*

*Ang.
riksbankens
skyldighet att
inlösa sedlar
med guld.*

(Forts.)

utskottet iakttagit den försiktighet, som man skulle önskat se använd, i det man synbarligen inom utskottet icke varit i tillfälle eller tagit sig tid att närmare tränga in i frågan, såsom exempelvis herr statsrådet nyss gjort i sin intressanta exposé. Jag har därför trott, att det kunde väl ifrågasättas, om inte riksdagen borde gå den av Kungl. Maj:t föreslagna försiktigare vägen. Vi ha ju här i kammaren fått del av den protest, om jag så får kalla den, eller, rättare sagt, av det inlägg, som så blygsamt benämnes: »Några tankar i frågan om återinförandet av guldmyntfot.» Jag skall be att få citera några ord, för att det i kammarens protokoll åtminstone skall vara antecknat något ur denna enligt min mening ganska betydelsefulla opinionsyttring. Jag skall hoppa över ingressen och läsa endast följande: »Att man därmed lägger det helt i riksbankens hand att låta våra sedlar stiga i värde över guldets och under vissa förutsättningar, som mycket väl kunna tänkas inträffa, öppnar dörren för en ny deflation, synes ej ha väckt några betänkligheter. Ej heller tyckes man hava tagit i betraktande, att genom ett dylikt beslut det sannolikt skall komma att visa sig omöjligt för våra exportörer att hädanefter avsluta sina försäljningskontrakt i svenska kronor. Man får nämligen icke förutsätta ett sådant lättsinne hos exempelvis engelska och franska affärsmän, att de skola befinnas villiga ikläda sig betalningsskyldigheter i en valuta, för vars notering ingen övre gräns finnes och som icke ens kan gäldas i guld till officiell paritet. Som bekant har en del av våra exportörer under de senare åren med deras häftiga fluktuationer i de utländska växelkurserna allt mera lyckats betinga sig likvid i svenska kronor och på så sätt undvikit en ofta ruinerande kursrisk. Nu lära de komma att finna sig hänvisade till att själva påtaga sig kursrisken vid äventyr att eljest icke komma till affär.»

Det förefaller mig, som om man av herr finansministerns uttalande nyss kan utläsa den bestämda meningen, att han anser, att dessa risker, som här äro nämnda, böra med all makt undvikas. Och jag vågar ta som en behållning av detta anförande, att vi ha att vänta oss från vederbörandes sida, att alla sådana åtgärder i tid skola vidtagas, som kunna förhindra, att de faror, som här äro skildrade av våra exportörer, skulle inställa sig. Jag vågar vidare tro, att det anförande, som av herr finansministern hölls, är ägnat att ställa utskottets utlåtande i en annan och vida bättre dager än vad vi kunnat göra med de knapphändiga upplysningar, som i utskottsbetänkandet äro lämnade. Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har ju själv underkänt bärkraften hos den motivering, som utskottet framlagt, då han säger, att enligt hans mening är guldimportförbudet för närvarande egentligen icke behöfligt. Detta ger mig anledning att hoppas, att om riksdagsbeslutet blir det, som utskottet vill, skall den dagen mycket snart komma, då vi återgå till den rena guldmyntfot, som riksdagen vid alla föregående tillfällen, då denna fråga varit före, förklarar vara den åtgärd, som ovillkorligen snarast möjligt borde genomföras. Jag skall inskränka mig till detta utan att framställa något yrkande, just på grund av den uppfattning jag fått av regeringens ställning till frågan efter herr finansministerns anförande i ämnet.

Herr Enhörning: Herr greve och talman, mina herrar! Inom utskottet har jag biträtt den meningen, att den kungl. propositionen om fortsatt befrielse för riksbanken intill den 1 juni att inlösa sina sedlar med guld bort bifallas och att riksdagen bort uppskjuta det definitiva ställningstagandet, tills den av herr statsrådet och chefen för finansdepartementet utlovade utredningen föreläge. Utskottets beslut, vilket fattades, då jag var förhindrad att närvara, kan jag icke instämma i. Därtill anser jag frågan alltför outhärdlig och läget alltför ovisst. Under de närmaste tvenne månaderna kunna mycket väl förhållanden inträffa, vilka göra det lättare att bedöma följderna av ett beslut i ena eller

andra riktningen, varjämte den utlovade utredningen bör i avsevärd grad bidraga till frågans ytterligare klarläggande. Ett uppskjutande av det definitiva ställningstagandet till närmare riksdagens slut, såsom i den kungl. propositionen föreslås, kan därför enligt min bestämda mening endast vara till gagn för frågans lyckliga lösning. Om vi se på det index, som förefinnes i dagens »Svensk finansstidning», visar det sig att indexet — Fishers prisindex — från den 1 februari till den 3 mars har sjunkit från 155,2 till 149,2 poäng. Det har väl också någon betydelse för oss. Och det manar oss givetvis att i detta avseende tränga djupare in i dessa viktiga förhållanden. Om vi tänka oss, att från Sverige exporteras trä, trämassa och papper för ett belopp av cirka 35 miljoner pund sterling och att av dessa 35 miljoner pund sterling få vi 5 miljoner från Amerika, så återstår sålunda 30 miljoner pund sterling. Skillnaden mellan 155,2 och 149,2 motsvarar ju 6 poäng eller = 4 %, vilket dock motsvarar en sänkning av pundet med 65 öre. Denna sänkning har visserligen ännu icke nått oss, men säkerligen kommer den, och för närvarande representerar denna sänkning ett kapital av 19¹/₂ miljoner kronor, som minskar exportvärdet — en väsentlig förlust för hela landet. En ytterligare sänkning i pundkursen — på grund av förhållandena i Amerika — är ingalunda utesluten, och då uppstår frågan huru någon export då skall bli möjlig utan att föra de därav berörda industrierna till ruin. Jag kan icke fatta och förstå annat än att exporten då måste till stor del nedläggas. Det vill säga verksamheten i landet kommer så småningom att avstanna, och då uppstår givetvis en stor arbetslöshet. Man kan icke beräkna, att exportörerna skola kunna fortsätta i det oändliga att sälja sina varor till ständigt vikande priser på grund av sjunkande kurser. De råka då i ett misärtilstånd, som gör det nödvändigt för dem att vidtaga alla till buds stående kraftåtgärder. Vill staten fortfarande hålla exportrörelsen i gång, finnes det ingen annan råd, mina herrar, än att staten övertager verksamheten eller åtminstone risken och vidtager alla de mått och steg, nödvändiga för att snabbt och kraftigt råda bot mot försäljning uti en valuta, som förer exportindustrien till ruin. Det är att märka, att allt, som nu exporteras till utlandet — förutom till Tyskland — inom trä-, pappersmassa- och pappersbranscherna, nu säljes i pund sterling — förutom vad som går till Amerika, vilket givetvis säljes i dollars. Sådana risker kunna vi genom bifall till det nu föreliggande förslaget utsätta oss för och det kommer att gå utöver vårt land värre, än vi i detta ögonblick kunna göra oss en föreställning om.

Nu säger herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, att de svenska bankerna skola samla valutor och låta dem ligga i utlandet, men tro ni, mina herrar, att våra banker, som nyss genomgått en sådan svår kris, hava möjlighet att hålla så stora valutareserver under så lång tid i utlandet. Vi ha sett, huru dessa förminskats under de senaste månaderna, och riksbankens valuta-reserv har gått ned, om jag nu minns rätt, med under hälften sedan i fjol höst. Huru skall det då överhuvud taget vara möjligt för de enskilda bankerna att i utlandet samla valutareserver för att därmed betala importen t. ex. »under vintermånaderna». Det är totalt uteslutet, ty penningarna hava i detta land en stor åtgång på grund av höga löner och den ännu rådande dyrtiden. Nu föreställer sig herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, att en rimlig stegring av vårt diskonto skulle kalla in utländskt kapital, men, mina herrar, jag kan icke dela hans åsikt i detta fall, ty det utländska kapitalet går icke hit för att få en tillfällig högre bankränta. Man kan placera sina penningar där ute och säkert i dessa tider, vilket är det väsentliga, och kapitalet är ingalunda i dessa oroliga tider så rörligt, att det vandrar än hit än dit för att betinga sig en möjligen högre ränta. Nu har det här också talats om export och import, men jag vill säga, att redan före kriget måste de svenska importörerna

*Ang.
riksbankens
skyldighet att
inlösa sedlar
med guld.*

(Forts.)

Ang.
riksbankens
skyldighet att
inlösa sedlar
med guld.

(Forts.)

köpa sina varor mot rembours. De måste ställa rembourskrediter för vad de köpte och vad de importerade, åtminstone för alla stora artiklar. Annorlunda förhåller det sig med de svenska exportörerna. De fingo sälja antingen på tre, fyra eller sex månader eller mot kontant betalning, allt beroende på hur det var möjligt att över huvud ordna med respektive köpare. Under och efter kriget hava ju svårare förhållanden inträtt, och det gör, att de svenska exportörerna i allmänhet nu icke sälja sina varor på flera månaders kredit utan söka betinga sig kontant betalning, ty risken i det ekonomiska livet är ännu mycket stor. Jag hade gärna önskat — önskat många gånger kan jag säga —, att de skånska kolgruvorna varit av den storlek, att vi kunnat exportera kol. Om det varit fallet, är jag övertygad, att vår nuvarande finansminister nu haft en annan syn på tingen.

Vidare tror jag icke, att vi behöva befara någon inströmning av utländskt mynt här i landet. Det är enligt min åsikt totalt uteslutet.

Skulle riksdagen nu emot förmodan icke bifalla Kungl. Maj:ts proposition, för vilken jag för min del kommer att rösta, utan i stället gå på utskottets hemställan, måste jag såsom representant för industri, handel och sjöfart begagna tillfället att till dagens protokoll få antecknad dessa näringars bestämda fordran, att riksbanken för upprätthållande av dollarparitetens bör undvika diskontoskruven och i stället betjäna sig av för det första valutareserven, för det andra begränsning av importen genom kreditbegränsning och för det tredje upptagande av valutalån. Att anlita någon ny ränteförhöjning vore ödesdigert för vår redan hårt betungade industri, och torde en sådan åtgärd ej heller ha förmåga att begränsa importen. Höstens diskontoförhöjning visade sig ju i detta avseende vara fullständigt ineffektiv. Riksbankens strävande bör i stället nu inrikta sig på en snar sänkning av diskontot till vad det var före den sista diskontohöjningen.

På grund av vad jag nu anfört, anhåller jag, herr greve och talman, att få yrka bifall till den kungl. propositionen.

Greve Wachtmeister: Herr greve och talman! Jag begärde ordet endast för att få till protokollet antecknat, att jag ställer mig ytterst tvivlande gentemot detta hastigt tillskapade förslag. Man säger om svenskarna, att de äro ett trögt folk, fullt av hetsigheter. En hetsighet av denna art, som rör vårt näringsliv och speciellt för våra exportindustrier så vitala intressen, tilltalar mig icke alls. Jag kan icke heller förstå orsaken till denna brådska, när vinsten endast kan bli en ofärdig eller halvfärdig produkt, som till på köpet icke är alldeles ofarlig. In dubio non est agendum. Utgången är ju förut given, men i alla fall, om frågan går till votering, kommer jag att lägga min röst för avslag å utskottets hemställan och bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Örne: Herr greve och talman! Efter åtskilliga års sorger och bekymmer hava vi nu äntligen kommit i ett läge, där tystnad i denna kammare skulle betyda guld, under det allt för mycket talande och alltför kraftigt stöd åt deras yrkanden, som sist hava yttrat sig, skulle betyda papper. Under den situation, som nu har inträtt, hade jag för min del icke tänkt begära ordet. Jag anser emellertid, då jag har hört till de ivrigaste talesmännen för återgång till guldmyntfot, att det kunde vara befogat att avgiva en liten deklaration angående min ståndpunkt.

Jag kan för min del livligt instämma med dem, som hava klandrat den teoretiska ofullkomligheten i den ståndpunkt, bankoutskottet har intagit, och jag kan också instämma däruti, att det från alla synpunkter säkert skulle hava varit bättre att omedelbart taga steget fullt ut. Vi skulle enligt min övertygelse redan för ett par år sedan ha kunnat komma dit, vi nu stå i begrepp att gå. Den

förändring, som under de sista åren har inträffat, är nämligen helt och hållet att hänföra till riksbanksledningens och bankoutskottets psyke och har ingen som helst hemortsrätt i den verklighetens värld, där guld och papper höra hemma. Någon reell anledning att dela på övergången till guldmyntfot på det sätt, som här har skett, föreligger således icke enligt min uppfattning. Man bör ju dock, herr talman, icke vara orimlig i sina krav. Om nu riksbanksledningen anser sig av vissa skäl, vilka jag icke närmare vill gå in på vid detta tillfälle, behöva denna lilla — jag förs väl säga — räddningsplanka, politiska räddningsplanka menar jag, så hör jag icke till dem, som vilja vara så grymma, att de vägra bifalla riksbanksledningens begäran. Huru stora teoretiska ofullkomligheter som än vidlåda det resultat, till vilket bankoutskottet har kommit beträffande guldimportförbudet, så måste jag säga, att jag icke riktigt kan förstå, att några verkliga risker skola behöva uppkomma genom bifall härtill. Om jag trodde på sådana risker, skulle jag utan tvekan hava yrkat avslag å utskottets hemställan i denna del, men det är nu så mycket mindre anledning att här frukta några faror, som det finns mycket mäktiga och starka intressen, som givetvis komma att idka påtryckningar på både regering och riksbanksledning, om de skulle visa tendenser till att använda guldimportförbudet för att låta dollarn stiga över pari.

Då jag har denna uppfattning, herr greve och talman, ser jag icke något skäl, varför jag icke skulle kunna för tillfället vara nöjd med det resultat, bankoutskottet har kommit till.

Herr Björnsson: Herr talman! Beträffande själva motiveringen för ett återinförande av guldmyntfoten behöver icke någonting tilläggas utöver det som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet anförde. Emot vad herr Enhörning har yttrat här tror jag, att det kan vara befogat att rikta den erinran, att de svårigheter för exportindustrin, som han beklagade sig över, huvudsakligen härflyta från växlingarna i andra länders valutor, och detta är ju en svårighet, som finns, vare sig vi återgå till guldmyntfot eller icke. Den slutsats, man skulle draga av hans anförande, är, såvitt jag kan förstå, icke krav på fortsatt fri valuta utan snarare ett krav på en möjlighet för våra exportörer att genom terminsförsäljning av valutor skaffa sig ett skydd mot den risk, som ligger i utlandets växlande valutor. Men det är ju en sak, som icke hör till den fråga, vi i dag ha att behandla.

Vad jag huvudsakligen ville säga föranledes närmast av en liten klatsch från herr Ornes sida till bankoutskottet, när han sade, att det förslag, vi i utskottet kommit med, var motiverat av ett slags förändring i riksbanksfullmäktiges och bankoutskottets psyke. Jag skall därför med ett par ord be att få beröra sakens läge under förhandlingarna i bankoutskottet. Jag vill inom parentes säga, att herr Enhörnings yrkande förvånade mig synnerligen mycket, särskilt därför att han under en kortare period av dessa förhandlingar var en entusiastisk förespråkare för omedelbar återgång till guldmyntfoten efter att från början varit ytterligt tveksam. Nu däremot tycks han igen hava återgått till denna tveksamhet. Det förhöll sig så, att när bankoutskottet skulle taga itu med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition, förelåg förutom propositionen även bankofullmäktiges yrkande. Dessa båda inneburo icke blott olika krav på riksdagsbeslut utan i själva verket också helt motsatta program för framtida valutapolitik. Det kan icke förnekas, att under riksbanksfullmäktiges begäran ligger åtminstone underförstått ett krav från riksbanksledningens sida att få driva vår valutapolitik i syfte att hålla en konstant prisenivå. Men när man försökte taga reda på, om detta verkligen kunde vara möjligt med hänsyn till de politiska anstormningar, som skulle komma att göras mot varje försök att här förhindra en inflation, föranledd av en monetär inflation i Amerika, så visade det sig icke

*Ang.
riksbankens
skylldighet att
inlösa sedlar
med guld.*

(Forts.)

*Ang.
riksbankens
skyldighet att
inlösa sedlar
med guld.*

(Forts.)

desto mindre, att riksbanksledningen för sin del ansåg, att om det blev en kortvarig inflationsvåg i Amerika, skulle man här kunna slippa följa med en dylik. Då bankoutskottet hade att taga ståndpunkt till detta, gällde det att antingen bestämma sig för fullmäktiges yrkande eller Kungl. Maj:ts förslag eller möjligen ett avslag utan vidare och således hålla på en omedelbar återgång till guldmyntfoten. Jag vill säga, att gentemot detta yrkande, som under förhandlingarnas lopp faktiskt gjordes, föreligger dock i den kungl. propositionen ett väsentligt hinder, då Kungl. Maj:t har utlovat en utredning angående de risker, som enligt riksbanksledningens mening skulle vara förknippade med en återgång till guldmyntfoten. Då framkom under behandlingen det förslag, som bankoutskottet nu enhälligt föreslår riksdagen att godtaga, och det visar sig i själva verket innehålla det positivt väsentliga i såväl fullmäktiges huvudprogram som Kungl. Maj:ts program: bibehållande tills vidare av guldpäritet och återgång snarast möjligt till fullständig guldmyntfot. Vidare går förslaget ett steg över vad Kungl. Maj:t vill, i det att vi föreslå ett omedelbart upphävande av guldexportförbudet. Sedan står då denna lilla rest av ofullkomlighet kvar, som ligger i importförbudet på guld. Jag hade genast tämligen klart för mig, att detta lilla offer på enighetens altare icke kunde anses för stort för att nå fram till och vinna en samstämmighet mellan de tre makter, som hava att bestämma över vår valutas värd, nämligen regering, riksdag och riksbanksledning. Jag har den uppfattningen, att det förhållandet, att vår valuta står så bra som den faktiskt gör i nuvarande stund, beror icke minst därpå, att det under de senaste 3 åren rått en fullkomlig samstämmighet mellan regering, riksdag och riksbanksledning därom att målet för vår valutapolitik bör vara återgång till guldmyntfot, och jag tror därför, att det skulle vara synnerligen olyckligt, om denna samstämmighet skulle brytas just i ett avgörande ögonblick, även om man alldeles bortser från sådana förhållanden av mera personlig art, som herr Örne lätt antydde. Den lilla hälta, varmed vår guldmyntfot från den 1 april 1924 skulle vara bekajad, är endast ett ytterligt obetydligt skönhetsfel och minskar icke guldmyntfotens effektivitet. Jag vill säga, att det skall icke ens med illvilja kunna utläsas av bankoutskottets motivering något annat än att bankoutskottet alltjämt hävdar den uppfattningen, att vi skola bibehålla kronans guldpäritet.

Under sådana förhållanden tror jag, herr talman, att det finnes skäl, som äro tillräckligt starka, för att man utan tvekan bör godtaga det lilla hinder för den fullständiga guldmyntfotens återställande, som ligger i ett provisoriskt importförbud på guld, och jag vill sluta med att erinra om, att detta importförbud kan hävas av regeringen vilken dag som helst, efter det den hört bankofullmäktige.

Jag ber alltså få yrka bifall till bankoutskottets förslag.

Herr Stendahl: Herr greve och talman! Av bankoutskottets utlåtande framgår, såvitt jag förstår, med full tydlighet, att bankofullmäktige i sin tidigare strid mot ett snart återinförande av guldmyntfoten ha funnit sig komma för långt ut och att de sökt en reträtt, som bankoutskottet nu lämnat dem möjlighet till med den största älskvärdhet. Jag delar en tidigare talares uppfattning, att denna reträtt bör riksdagen icke motsätta sig.

För dem, som i likhet med mig hava kämpat för att guldmyntfoten för länge sedan skulle vara återinförd, innebär det nuvarande förslaget, att vi få ungefär 95 % av vad vi begärt. Det är knappast 5 %, som vi icke få nu, och det vore ju märkvärdigt, om vi icke skulle inkassera de 95 % å konto i förväntan på att det icke skall dröja många månader, innan vi få de resterande få procenten.

Det är mot den bakgrunden och i den förhoppningen, herr greve och talman, som jag ber att få yrka bifall till bankoutskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad i utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang.
riksbankens
skyldighet att
inlösa sedlar
med guld.
(Forts.)

Anmälades och bordlades konstitutionsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i gällande bestämmelser om förlust av rösträtt på grund av uraktlåten utskylds betalning;

statsutskottets utlåtande nr 31, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående skatteutjämning för synnerligt skattetyngda städer m. m.;

bevillningsutskottets betänkande nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utförselbevis för råg och vete ävensom väckta motioner rörande spannmål;

första lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 32 § sjömanslagen;

jordbruksutskottets utlåtande nr 1, angående regleringen för budgetåret 1924—1925 av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet jämte i ämnet väckta motioner; samt

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion, nr 197, om skrivelse till Konungen angående beredande av ersättning åt Privatbankens insättare för genom bankens konkurs lidna förluster.

Herr *Vennersten* avlämnade nedannämnda av honom m. fl. undertecknade motioner:

nr 269, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisoriskt lönetillägg åt vissa professorer m. fl.; samt

nr 270, i samma ämne.

Motionerna hänvisades, nr 269, såvitt den angick innehavare av personlig professur, till bankoutskottet och i övrigt till statsutskottet samt nr 270 till bankoutskottet.

Herr *Hammar skjöld* väckte nedannämnda motioner:

nr 271, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisoriskt lönetillägg åt vissa professorer m. fl., tillhörande under nionde huvudtiteln uppförda verk och myndigheter; samt

nr 272, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisoriskt lönetillägg åt vissa professorer m. fl.

Dessa motioner hänvisades, nr 271 till jordbruksutskottet och nr 272 till statsutskottet.

Herr *Enhörning* väckte en motion, nr 273, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anskaffande av ett statens isbrytarfartyg.

Denna motion hänvisades till statsutskottet.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 4 A, till Konungen i anledning av vissa av Kungl. Maj:ts statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1924—1925 under riksstatens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet.

Anmäldes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 68, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att även andra kammaren bifölle vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 27.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Norin* under 10 dagar från och med den 1 nästinstundande april.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1,56 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 1 april.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Justerades protokollen för den 26 och den 28 nästlidne mars.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 16, statsutskottets utlåtande nr 31, bevillningsutskottets betänkande nr 23, första lagutskottets utlåtande nr 17, jordbruksutskottets utlåtande nr 1 samt första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 7.

Herr **andre vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag hemställer, att kammaren behagade besluta, att på morgondagens föredragningslista sist bland två gånger bordlagda ärenden måtte uppföras bevillningsutskottets betänkande nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utförselbevis för råg och vete m. m., samt att närmast före nyss nämnda ärende måtte uppföras jordbruksutskottets utlåtande nr 1, angående regleringen för budgetåret 1924—1925 av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel m. m.

Denna hemställan bifölles.

Herr *Lindley* väckte en motion, nr 274, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1924—1925 för viss personal inom den civila statsförvaltningen.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Avgåvos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 275, av herr *Bergman, Johan*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1924—1925 för viss personal inom den civila statsförvaltningen;

nr 276, av herr *Vrang* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av Skara—Timmersdala järnväg m. m.;

nr 277, av herr *Heyman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av Skara—Timmersdala järnväg m. m.;

nr 278, av herr *Hederstierna*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till utrikesförvaltningen; samt

nr 279, av herr *Rosén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statskontoret, kammarrätten, riksräkenskapsverket och allmänna civilförvaltningens lönenämnd.

Herr *Julin* väckte en motion, nr 280, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statskontoret, kammarrätten, riksräkenskapsverket och allmänna civilförvaltningens lönenämnd.

Denna motion blev på begäran bordlagd.

Herr *Bondeson* väckte en motion, nr 281, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fördelning av automobilskattemedel.

Denna motion hänvisades till statsutskottet.

Avgåvos och hänvisades till konstitutionsutskottet nedannämnda motioner:

nr 282, av herrarna *Lyberg* och *Wallen*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om landsting m. m.;

nr 283, av herr *Pers*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om landsting m. m.;

nr 284, av herr *Almkvist*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om landsting m. m.;

nr 285, av herr *Bärg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om landsting m. m.;

nr 286, av herr *Stendahl*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen; samt

nr 287, av herr *Rosén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 72 riksdagsordningen.

Avgåvos och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 288, av herr *Nothin* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om återköpsrätt till fast egendom m. m.;

nr 289, av herr *Lyberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om samhällets barnavård m. m.;

nr 290, av herr *Almkvist*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 kap. 4 § rättegångsbalken m. m.; och

nr 291, av herr *Lindgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 kap. 4 § rättegångsbalken m. m.

Avgåvos och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 292, av herr *Pers*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa inrikes postavgifter;

nr 293, av herr *Frändén* och herr *Nilsson, Nils Anton*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit, m. m.; samt

nr 294, av herr *Frändén* och herr *Nilsson, Nils Anton*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 2 juni 1922 om automobils katt m. m.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 67, till Konungen i anledning av väckt motion om viss ersättning åt aktiebolaget Torv.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från återbetalning av utanordnad del av beviljat statsbidrag till utdikningsföretag inom krononybygget Bredträsk eller Pettersudde nr 1 i Norrbottens län;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 35 angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående undantag från gällande bestämmelser för bidrag från norrländska avdikningsanslaget beträffande ett företag, avseende reglering av Keräsjoki och Vuomajoki vattendrag i Karl Gustavs socken i Norrbottens län; samt

nr 72, i anledning av väckt motion om utsträckt befogenhet för Kungl. Maj:t att bevilja betalningsanstånd eller annan lättnad för köpare av kronojord.

Anmälades och bordlades

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckt motion om upphävande av legostadgan; och

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av internationella arbetskonferensen åren 1922 och 1923 fattade beslut; samt

första kammarens andra tillfälliga utskotts memorial nr 8, angående ifrågasatt remiss till annat utskott av motionen I:122 angående förenklade bestämmelser för utbetalande av automobilskattemedel till rikets väghållningsdistrikt.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades friherre *Adelswärd* för tiden den 2—den 11 innevarande månad.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Riksdagsman herr *C. G. Ekman* lider av blodpropp i vänster ben och är på grund därav i trängande behov av sängläge fr. o. m. den 29 mars 1924 och tills vidare, vilket härmed intygas.

Stockholm 29. 3. 24.

Gottfrid Thorell
leg. läkare.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,49 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.